

რთველი 2018

2018 წლის რთველი იყო ყველაზე წარმატებული დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში

- გადამუშავებულია რეკორდული რაოდენობის 230 ათასამდე ტონა ყურძენი;
- რეკორდულია მევენახეების მიერ მიღებული შემოსავლები 300 მლნ ლარი;
- მევენახეებისგან ყურძნის მიღებისა და გადამუშავების პროცესში, სხვადასხვა ეტაპზე, 280 ზე მეტი კერძო კომპანია იყო ჩართული, რაც განაპირობებდა ყურძნის ჩაბარების შეუფერხებელ პროცესს;
- 2018 წლის რთველი იყო პირველი არასუბსიდირებული რთველი 2007 წლის შემდეგ. ყურძენზე ფასის დადგენა მოხდა საბაზრო ეკონომიკის პრინციპებზე

- ყურძენზე ბაზრის მოთხოვნიდან გამომდინარე, ფასზე მენარმეები და მევენახეები სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევის გარეშე შეთანხმდნენ;
- ყურძენი ღვინის კომპანიებს 22 ათასმა მევენახემ ჩააბარა, რაც ასევე რეკორდული მაჩვენებელია და მიუთითებს, რომ ქვეყანაში გაჩნდა ახლადგამეზობული ვენახები, გაჩნდნენ ახალი მევენახეები;
- ყოველივე ზემოაღნიშნული ადასტურებს, რომ სახელმწიფოს მიერ მევენახეობა მედვინეობის დარგში ბოლო წლებში გატარებული პოლიტიკა და რეფორმები იყო სწორი!

ახალი ამბები

გვ 2-3

ლევან დავითაშვილმა კატარის სახელმწიფოს დელეგაციის უმჯობესობა

- საქართველოს ეროვნულ ბოტანიკურ ბაღში, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და ცოდნის მართვის სისტემის პლატფორმის პრაქტიკული განხორციელება
- გარემოს დაბინძურების შეფერხების მიზნით, 15 მიკრონაპიტილი სისხლის პლასტიკის პარკების წარმოება, იმპორტი და რეალიზაცია 2018 წლის 1 ოქტომბრიდან იკრძალება
- სომხეთის რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობის მინისტრის ვიზიტი
- საქართველოს კლიმატის ცვლილებების კონფერენცია

ქართული ღვინო

გვ 4-5

- ქართული ღვინის ექსპორტი 13%-ით, ხოლო ექსპორტირებული ღვინის ღირებულება 22%-ით გაიზარდა

ინტერვიუ

გვ 6

- საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის საინჟინერო სსიპ დავით ტყეშელაშვილის საბაზრო ტარაზში ვალერიან მჭედლიძე საქართველოს დავით ტყეშელაშვილი და მისი განვითარების გზაზე საუბრობს.

სოფიან ბინების მსოფლიო დღე

გვ 7

მთავრობის ახალი ინიციატივა

გვ 8

დაწინადადება

ქვეყნის კულტურის და ინფრასტრუქტურის მინისტრის ინიციატივა

წარმატების ისტორიები

გვ 9

- მალრიკის ფარმა კახეთში
- ქართული რეკონსტრუქციის და რეაბილიტაციის სააგენტოს საპროექტო მუშაობის განხორციელება
- ალპურ მონაზონში წარმოებული ყვავილი
- თხილის მშენებელი საწარმო სოფელ დარეჯანში

ერთად ვაგეგმავთ უარსადას

გვ 10-11

10 ოქტომბერი მსოფლიოს დღე

გვ 12

საინჟინერო ინფორმაცია

გვ 12-13

საინჟინერო ინფორმაცია

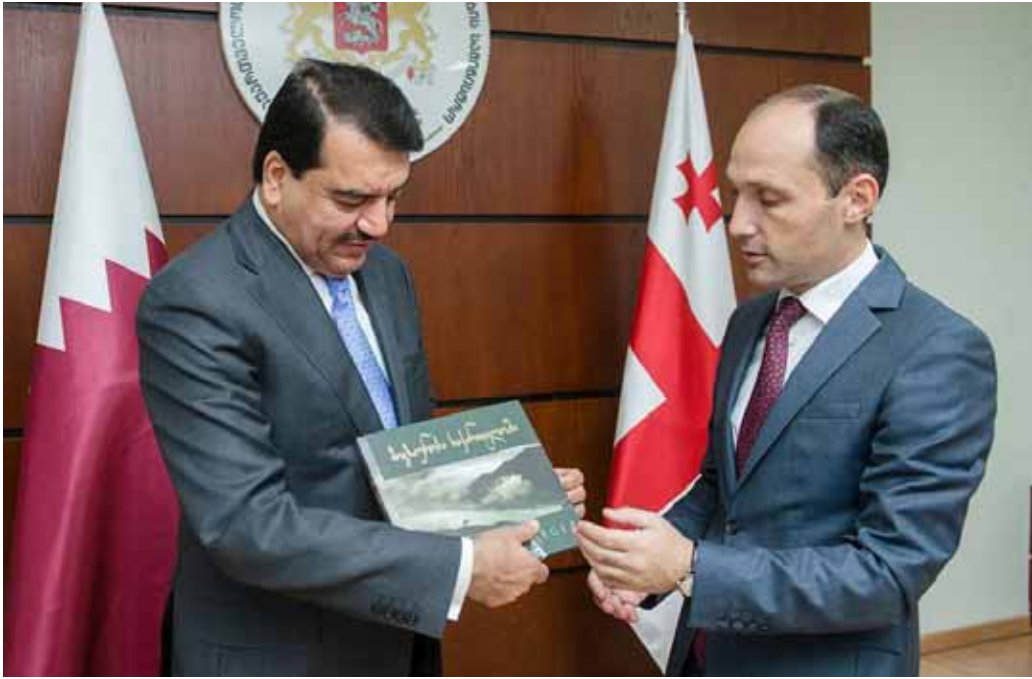
გვ 14-15

- ლობიოს კულტურის სარეკონსტრუქციო

როგორ უნდა მოვუაროთ ხე-მცენარეებს

გვ 16

ღევან დავითაშვილმა კატარის სახელმწიფოს დედაბაჰსიას უმასპინძლა

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრმა, ლევან დავითაშვილმა კატარის სახელმწიფოს მუნიციპალური განვითარებისა და გარემოს დაცვის მინისტრს, მოჰამედ ბინ აბდულა ალ რუმაიჰს და კატარის სახელმწიფოს სოფლის მეურნეობის განვითარების, მეცხოველეობის და საერთაშორისო თანამშრომლობის დეპარტამენტის ხელმძღვანელ პირებს უმასპინძლა.

საქართველოსთან სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების გაღრმავებისა და საინვესტიციო პოტენციალის გაცნობის მიზნით, მოჰამედ ბინ აბდულა ალ რუმაიჰი საქართველოში პირველად იმყოფებოდა.

მხარეებს შორის გამართულ შეხვედრაზე საუბარი შეეხო საქართველოდან ცოცხალი ცხვრის, ცხვრის, საქონლის და ფრინველის ხორცის, მშრალი და ახალი ხილის, ბოსტნეულის, თაფლის ექსპორტის, ასევე, საექსპორტო პროდუქციის ტრანსპორტირების გამარტივების საკითხებს.

ლევან დავითაშვილმა ხაზგასმით აღნიშნა,

რომ სპარსეთის ყურის ქვეყნები, მათ შორის, კატარი საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი სავაჭრო პარტნიორია და ქვეყნებს შორის სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების გაღრმავებას დიდი პოტენციალი აქვს. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრმა ვრცლად ისაუბრა სურსათის უვნებლობის კუთხით საქართველოს მიერ განხორციელებულ რეფორმებზე, ლაბორატორიული შესაძლებლობების გაძლიერებაზე და ცხოველთა დაავადებების მართვის კუთხით მიღწეულ პროგრესზე.

მინისტრმა დელეგაციის წევრებს გარემოსდაცვითი სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები, მათ შორის, მწვანე ეკონომიკის განვითარების კონცეფცია გააცნო. როგორც ლევან დავითაშვილმა აღნიშნა, მწვანე ეკონომიკის და მდგრადი განვითარების ხელშეწყობა ქვეყნის ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულებაა. მინისტრის განცხადებით, ქვეყანას ეკოტურიზმის, აგროტურიზმის და ბიონარმობის კუთხით განვითარების დიდი პოტენციალი აქვს.

შეხვედრაზე მოჰამედ ბინ აბდულა ალ რუმაიჰმა ხაზგასმით აღნიშნა, რომ კატარის სახელმწიფო დაინტერესებულია საქართველოდან აგროსასურსათო პროდუქციის, მათ შორის, ქართული თაფლის ექსპორტით, ვინაიდან, კატარის

ბაზარზე თაფლზე მოთხოვნა მზარდია, წარმოებული პროდუქცია კი, საკმარისი არ არის. მოჰამედ ბინ აბდულა ალ რუმაიჰის განცხადებით, საქართველოს, უახლოეს მომავალში, სხვადასხვა ტიპის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტის შექმნის მიზნით, კატარის

და გარემოს დაცვის მინისტრმა.

ვიზიტის ფარგლებში, კატარის დელეგაციის წევრებმა საქართველოში სახელმწიფოს მხარდაჭერით შექმნილი სანარმობის პროდუქციის გამოფენა დაათვალიერეს.

სახელმწიფოდან სხვადასხვა კომპანიის წარმომადგენლები ესტუმრებიან.

„მოხარული ვარ, რომ ვიმყოფები საქართველოში. ჩემს კოლეგასთან შეხვედრა იყო ძალიან მნიშვნელოვანი. საქართველოში წარმოებულ აგროსასურსათო პროდუქციას არა მხოლოდ კატარის, არამედ ევროკავშირის სხვა მრავალი ქვეყნის ბაზრის ათვისების რეალური პოტენციალი აქვს. ქართული პროდუქტები მიმზიდველია, როგორც ხარისხით, ისე გემოვნური თვისებებით“, - განცხადა კატარის სახელმწიფოს მუნიციპალური განვითარების

ლევან დავითაშვილმა დელეგაციის წევრებს სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის ჯილაურას ბაზაზეც უმასპინძლა. სტუმრები, კომპანიებშიც „ბარამბო“ და „მედაზენი“ იმყოფებოდნენ, სადაც სანარმო პროცესს გაეცნენ.

ვიზიტის დასასრულს, მოჰამედ ბინ აბდულა ალ რუმაიჰმა მადლობა გადაუხადა ლევან დავითაშვილს გულითადი მასპინძლობისთვის და კოლეგა, ბიზნესრეების წარმომადგენლებთან ერთად, კატარის რესპუბლიკაში, 2019 წლის მარტი დაგეგმილ გამოფენაზე მიიწვია.

საქართველოს ეროვნულ ბოტანიკურ ბაღში, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და ცოდნის მართვის სისტემის კვლევითი ცენტრის პრეზენტაცია გაიმართა.

პრეზენტაციას საქართველოში აკრედიტებული დიპლომატიური კორპუსის, საერთაშორისო ორგანიზაციების, აკადემიური სექტორისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები ესწრებოდნენ. შეკრებილ სტუმრებს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრმა, ლევან დავითაშვილმა, გაეროს განვითარების პროგრამის ხელმძღვანელის

მოადგილემ, მუნხტუია ალთანგერელმა, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის დირექტორმა, თამარ ალადაშვილმა მიმართეს.

„გარემოსდაცვითი განათლების ხელშეწყობა და გარემოსდაცვითი ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულებაა. სისტემა სხვა მნიშვნელოვან ფუნქციებთან ერთად, უზრუნველყოფს გარემოსდაცვითი ინფორმაციის თავმოყრასა და ანალიზს ერთიან სივრცეში, რაც მოსახლეობისთვის სანდო,

დროულ და მნიშვნელოვან გარემოსდაცვით მონაცემებთან წვდომის საშუალებას იძლევა. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ სისტემა გაზრდის ეფექტიანობას გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღებისა და პოლიტიკის ფორმირების პროცესებში და ხელს შეუწყობს, როგორც ეროვნული საჭიროებების, ასევე საერთაშორისო ვალდებულებების (რიოს კონვენციები, საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმება, ორპუსის კონვენცია) შესრულებას“, - განაცხადა მინისტრმა ლევან დავითაშვილმა.

დაკავშირებული ინფორმაცია.

გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და ცოდნის მართვის სისტემის მიზანია მოსახლეობისთვის სანდო გარემოსდაცვითი მონაცემებთან წვდომის უზრუნველყოფა, ანალიტიკური საშუალებებით მონაცემთა დამუშავება და მონიტორინგი, გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღებისა და პოლიტიკის ფორმირების პროცესის ეფექტიანობის გაზრდა.

ახალი პლატფორმა, რომელიც გარემოსდაცვით თემატიკასთან დაკავშირებულ სხვადასხვა ინფორმაციას ერთ სივრცეში აერთიანებს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის, გაეროს განვითარების პროგრამისა (UNDP) და გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის (GEF) მხარდაჭერით შეიქმნა.

გარემოს დაბინძურების შემცირების მიზნით, 15 მიკრონზე ნაკლები სისქის პლასტიკის პარკების წარმოება, იმპორტი და რეალიზაცია 2018 წლის 1 ოქტომბრიდან იკრძალება

პლასტიკის პარკების მოხმარება გლობალური მასშტაბის პრობლემას წარმოადგენს. მთელ მსოფლიოში და მათ შორის საქართველოში, საგრძნობლად გაიზარდა პლასტიკისგან დამზადებული შესაფუთი მასალის მოხმარება. აღნიშნული ფაქტი მნიშვნელოვან პრობლემას უქმნის გარემოს, რომელიც ყველაზე მეტად სწორედ პლასტიკისგან დამზადებული პროდუქციით, განსაკუთრებით, პლასტიკის ერთჯერადი პარკებით ბინძურდება.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ პლასტიკის პარკი, თავისი ქიმიური შემადგენლობიდან გამომდინარე, არ ექვემდებარება ბიოლოგიურ დეგრადაციას, ხოლო მის დაშლას 100

წელზე მეტი სჭირდება. პლასტიკის პარკები, ერთჯერადად მოხმარებისთანავე, გადაიქცევა ნარჩენად, ხდება გარემოში და საბოლოოდ იწვევს გარემოს (ნიადაგის/წყლის) დაბინძურებას. პლასტიკის ნაწარმის მოხმარების ზრდასთან ერთად, პრობლემის მასშტაბები მუდმივად მზარდია. არანაკლებ მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს ისიც, რომ პლასტიკის ნარჩენების სრული გადამუშავება ვერ ხდება.

საქართველოს მთავრობამ, ახალი გარემოს დაცვითი პოლიტიკის ფარგლებში, რომელიც მიზნად ისახავს, გარემოს დაბინძურების შემცირებას და ახალი, ეკოლოგიურად

სუფთა ინიციატივების წახალისებას, მიიღო რეგულაცია, რომლის მიხედვითაც:

2018 წლის 1 ოქტომბრიდან, აიკრძალება 15 მიკრონზე ნაკლები სისქის პლასტიკის პარკების წარმოება, იმპორტი და რეალიზაცია.

2019 წლის პირველი აპრილიდან კი აიკრძალება ნებისმიერი სისქის პლასტიკის პარკების წარმოება, იმპორტი და რეალიზაცია. დაშვებული იქნება ნებისმიერი სისქის მხოლოდ ბიოდეგრადირებადი და კომპოსტირებადი პარკების წარმოება, იმპორტი და რეალიზაცია.

რინატი ივანე კუპრაძე

რინატი ივანე კუპრაძე

საქართველოს უნიკალური ბიომრავალფეროვნებით გამორჩეულ 86 სხვადასხვა კატეგორიის დაცულ ტერიტორიას 418 რინატი ივანე.

რინატი ივანე საქართველოს ბუნებას ყოველ დღიურად, მძიმე შრომის ფასად იცავს. რთული მეტეოროლოგიური პირობების მიუხედავად, მუდმივად პატრულირებს კონკრეტულ უბნებზე. თითოეულ რინატი,ს დაახლოებით, 1400 ჰა ფართობის ტერიტორიის დაცვა ახარია. ყოველი პატრულირებისას კი, რთული რელიეფური პირობებიდან გამომდინარე, 10 კმ მდე მანძილის ფეხით გავლა უწევს.

თითოეული რინატი ძალიან დიდ როლს თამაშობს საქართველოს დაცული ტერიტორიების დაცვასა და განვითარებაში. ისინი არამარტო იცავენ ბუნებას, არამედ ეხმარებიან ვიზიტორებსაც, ჩართულები არიან ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგში, ასე ფთავებენ დანაგვიანებულ ტერიტორიებს, აქრობენ ხანძრებს, აწესრიგებენ მცირე ინფრასტრუქტურას. მათ, ხშირად, ბუნების დაცვასა და სიცოცხლის რისკზე უწევს წასვლა. სამწუხაროდ, ამის არაერთი მაგალითი გვაქვს. არის შემთხვევები, როდესაც ბრაკონიერები რინატიების მისამართით ისვრიან; წყალში ელექტროშოკური აპარატის გამოყენებით საფრთხეს უქმნიან მათ ჯანმრთელობასა და სიცოცხლეს, ემუქრებიან და ფიზიკურადც უპირისპირდებიან.

სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს, დაცული ტერიტორიების დაარსებიდან დღემდე, 4 რინატი დაღუპული. მერაბ არევაძე, დურსუნ სურმანიძე, გიორგი ჩანადირი და ივანე კუპრაძე.

ბორჯომ ხარაგაულის ეროვნული პარკის რინატი მერაბ არევაძე სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს მოკლეს ბრაკონიერებმა. დურსუნ სურმანიძე ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიაზე გაჩენილი ხანძრის ჩაქრობის დროს დაიღუპა, ხოლო გიორგი ჩანადირი თანასოფელმა, სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე ხე ტყის ჭრაზე უარის მიღების გამო ცივი იარაღით მოკლა.

მიმდინარე წლის 5 სექტემბერს, ბორჯომ ხარაგაულის ეროვნული პარკში ადამიანების დაუდევრობით გაჩენილ ხანძარს პარკის დაცვის განყოფილების უფროსი ივანე კუპრაძე ემსხვერპლა. 43 წლის ივანე კუპრაძე პარკში 2001 წლიდან მუშაობდა. გამორჩეული და თავდადებული შრომისთვის არაერთხელ აქვს მიღებული მადლობის სიგელი. იგი გამოირჩეოდა ბრაკონიერებთან შეუპოვარი ბრძოლით და ხშირად ჩაუგდია თავი საფრთხეში.

ადამიანებმა არ უნდა დავიწყოთ, რომ რინატი ბუნებას სიცოცხლის ფასად იცავს. ბუნების მცველები ჩვენ მათთან ერთად უნდა გავხედოთ, რათა მომავალ თაობებს შემოუენახოთ საქართველოს უნიკალური ბიომრავალფეროვნება.

სომხეთის რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობის მინისტრის ვიზიტი

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი ლევან დავითაშვილი სომხეთის რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობის მინისტრს, არტურ ხაჩატრიანს შეხვდა.

შეხვედრაზე მხარეებმა ქვეყნებს შორის სამომავლო თანამშრომლობის საკითხი განიხილეს.

ლევან დავითაშვილმა სომეხ კოლეგას აგრარული დარგის განვითარების მხარდაჭერი სახელმწიფო პროგრამები გააცნო. მინისტრმა ყურადღება სოფლის განვითარების სტრატეგიაზე გაამახვილა და ვრცლად ისაუბრა სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტოს, სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო

კვლევითი ცენტრის და სასოფლო სამეურნეო კოოპერატივების სააგენტოს საქმიანობის შესახებ.

„მინისტრის რანგში საქართველოში ეს ჩემი პირველი ვიზიტია. თქვენ გაქვთ ხელშესახები პროგრესი აგრარულ დარგში. დიდი ინტერესით გავყვანი არსებულ სიახლეებს და შემდგომი ნაყოფიერი თანამშრომლობის იმედი მაქვს“, განაცხადა არტურ ხაჩატრიანმა.

შეხვედრას გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილე გიორგი ხანიშვილი და სამინისტროს სისტემაში შემავალი უწყებების წარმომადგენლები ესწრებოდნენ.

ვიზიტის ფარგლებში, სომხეთის დელეგაცია სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო კვლევითი ცენტრის ჯილაურას მრავალწლიანი კულტურების საკვლევ სადემონსტრაციო ბაზას ესტუმრა. მინისტრმა ბაზაზე გაშენებული ვაზის კოლექცია დაათვალიერა და ყურძნის ქართული იშვიათი ჯიშებისგან დაყენებული ღვინოები დააგემოვნა. სომეხმა სტუმრებმა წილაკანში პროფესორ ივანე სარიშვილის სახელობის ნიადაგის კვლევის და მოლეკულური მარკირების ლაბორატორიები (დნმ ლაბორატორია) დაათვალიერეს და მუშაობის პროცესს გაეცნენ.

საქართველოს კლიმატის სვლილებების კონფერენცია

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრმა, ლევან დავითაშვილმა საქართველოს კლიმატის ცვლილებების კონფერენცია მისასალმებელი სიტყვით გახსნა.

კონფერენცია, ღია დიალოგის ფორმატში, კლიმატის ცვლილების ეროვნული პოლიტიკის შემუშავების შესახებ „ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის“ (NDC) პროცესის გაცნობას ისახავს მიზნად.

როგორც ლევან დავითაშვილმა სიტყვით გამოსვლისას აღნიშნა, კლიმატის საკითხთან დაკავშირებით ღია დიალოგის ფორმატში მსჯელობა კლიმატის ცვლილების ეფექტიანი სამოქმედო გეგმის შემუშავებას უზრუნველყოფს. მინისტრმა ორგანიზატორებს, გერმანიის მთავრობას და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებას (GIZ) და კონფერენციის მონაწილეებს ჩართულობისთვის მადლობა გადაუხადა.

„საქართველომ 2015 წელს ეროვნულ დონეზე დააფიქსირა საკითხისადმი დამოკიდებულება, როდესაც „პარიზის შეთანხმება კლიმატის ცვლილებების შესახებ“ ხელმოწერილი გახდა. საქართველო აქტიურად მონაწილეობს იმ პოლიტიკის შექმნაში, რომელიც, ერთი მხრივ, კლიმატის ცვლილების შემცირებას და, მეორე მხრივ, კლიმატის ცვლილების ადაპტაციის გეგმის შემუშავებას უკავშირდება. ჩვენთვის მნიშვნელოვანია, რომ ეკონომიკური განვითარებისას ემისიები მაქსიმალურად იყოს შემცირებული და ასევე, გვქონდეს კლიმატის ცვლილების ადაპტაციის ეროვნული პოლიტიკა. მნიშვნელოვანია ყველა ინსტიტუციის კოორდინირებული მუშაობა. ევროკავშირის ინიციატივა „მერების შეთანხმება“ ფარგლებში, საქართველოს 23 მუნიციპალიტეტი 2020 წლისათვის ემისიების 20% ით შემცირების ვალდებულებას იღებს“, განაცხადა ლევან დავითაშვილმა.

გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის საელჩოს ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების განყოფილების ხელმძღვანელის, დანიელ ჰაასის განცხადებით, საქართველო კლიმატის ცვლილების შესახებ გაერთიანებულ კონვენციის ხელმოწერის, რაც ქვეყანას აღნიშნული მიმართულებით რიგ ვალდებულებებს აკისრებს.

„საკითხი მეტად კომპლექსურია. დღევანდელი დონისძიება კი, ძალიან მნიშვნელოვანი, რადგან კლიმატის ცვლილების პოლიტიკის შემუშავებისთვის საჭირო ყველა ორგანიზაცია და დაინტერესებული მხარეა წარმოდგენილი. მე მოხარული ვარ, რომ აღნიშნულ აქტივობაში გერმანიის მთავრობას თავისი წვლილი შეაქვს“, განაცხადა დანიელ ჰაასმა.

დონისძიებას სამთავრობო და არასამთავრობო სექტორის, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და კერძო სექტორის წარმომადგენლები ესწრებოდნენ

ღვინის ეროვნული სააგენტოს კონტრაქტორი მარკეტინგული კომპანიის „Marq Energie Consulting“ დამფუძნებლის, ჯული პეტერსონის ხელმძღვანელობით, საქართველოში ღვინის ამერიკელი იმპორტიორები იმყოფებოდნენ.

ვიზიტის ფარგლებში, თბილისში, დეგუსტაცია „Speed tasting“ გაიმართა, სადაც 34 კომპანიის წარმომადგენლებს შესაძლებლობა მიეცათ ღვინის პროფესიონალებისთვის საკუთარი პროდუქცია წარედგინათ, გასაუბრებოდნენ და მიეღოთ კონსულტაცია მათგან. დეგუსტაციის დროს ამერიკელმა იმპორტიორებმა, ჯამში, 100-მდე ქართული ღვინო დააგემოვნეს.

ქართულმა ღვინომ სტუმრებზე განსაკუთრებული შთაბეჭდილება მოახდინა.

„საქართველოს ისტორია, როგორც ღვინის მწარმოებელი ქვეყნის ისტორია, შთაბეჭდავია. მაღალია ხარისხი, საგემოვნო თვისებები კი, საოცარი. არის ყურძნის ჯიშების დიდი ნაირსახეობა და ასევე ღვინის წარმოებისადმი

ადგილობრივი მოსახლეობის უზადო სიყვარული“, - აღნიშნა ჯგუფის წევრმა ერიკ რიდმა.

კიდევ ერთმა ამერიკელმა იმპორტიორმა, ერიკ ჯოფთმანმა ქართულ ღვინოს „საუცხოო“ უწოდა.

„იდეა, რომ ჩამოვსულიყავით საქართველოში, სადაც ეს საუცხოო ღვინო მზადდება და ადგილობრივი მეღვინეებისგან გვესწავლა ღვინის წარმოება, უბრალოდ საოცარია. რა თქმა უნდა, შეგიძლიათ წაიკითხოთ ქართული ღვინის შესახებ, მაგრამ სანამ საკუთარი თვალით არ იხილავთ საქართველოს, ვერ გაიგებთ იმ ხარისხს და ღვინის კეთებისადმი ადგილობრივების უზადო სიყვარულს, ასევე იმ სიამაყეს, რასაც ღვინის დაწურვისას აქ ხალხი განიცდის. ეს ნამდვილი გამოწვევაა და ძალიან სასიამოვნო“, - აღნიშნა ერიკ ჯოფთმანმა.

ტურის ფარგლებში, ღვინის პროფესიონალები ღვინის სანარმოებს კახეთში, იმერეთსა და ქართლში გაეცნენ.

ღვინის ეროვნული სააგენტოს კონტრაქტორი კომპანიის „Meiburg Wine Media“ ხელმძღვანელის, ღვინის მაგისტრის დებრა მეიბურგისა და ჩინელი ღვინის იმპორტიორების 8-კაციანი ჯგუფი საქართველოს ესტუმრა.

ღვინის ტურის ფარგლებში სტუმრებმა, ღვინის სანარმოები ქართლსა და კახეთში მოინახულეს: „შატო მუხრანი“, „იაგოს ღვინო“, „თელედა/ორგო“, „მეღვინეობა შუმი“, „მეღვინეობა ვაზიანი“, „კახური ღვინის მარანი“, GWS, „თელიანი ველი“, „მეგობრების მარანი“, „ფაფარი ველი“, „ბადაგონი“, „ხობის ცრემლები“, „ვანისუბნის მამულები“ და „მეღვინეობა ლუკასი“. მეთუნე ზაზა კვილაშვილთან ქვევრის დამზადების პროცესს გაეცნენ.

თბილისში ასევე სხვადასხვა კომპანიის ღვინის დეგუსტაცია გაიმართა, სადაც 27 ღვინის

კომპანიის 100-მდე ღვინო დაგემოვნდა.

დებრა მეიბურგის ინფორმაციით, ჯგუფის შემადგენლობაში შემავალი იმპორტიორები სპეციალიზირდებიან ღვინის უნიკალურ სახეობებში.

„წარსულმა გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ მსგავსი აქტივობების განხორციელება ძალიან წარმატებულია. მაგალითად, ქართულმა ღვინომ ჩინეთის ბაზარზე მე-18 ადგილიდან მე-9 ადგილზე გადმოინაცვლა. ბოლო 4 წლის განმავლობაში. ჩვენ ყველა ადფრთოვანებულები ვართ ქართული ღვინის ამ წარმატებით ამიურ ბაზარზე. ამჯერად ჩვენი ამოცანაა უზრუნველყოთ ქართული ღვინის პოპულარიზაცია არა მარტო ღვინის იმპორტიორებში, არამედ მის მომხმარებლებშიც. ასე, რომ ჩვენ მცდელობას არ დავაკლებთ, რათა მეტი მომხმარებლის ყურადღება შევაჩეროთ ქართულ ღვინოზე“, - აღნიშნა ღვინის მაგისტრმა.

სექტემბერში საქართველოს ბრიტანელი ღვინის იმპორტიორების, ჟურნალისტებისა და ღვინის პროფესიონალები ეწვივნენ.

ღვინის ეროვნული სააგენტოს კონტრაქტორი კომპანიის „Swirl Wine Group“ მიერ ორგანიზებული ტურის ფარგლებში, ბრიტანელი პროფესიონალები იმერეთში, ქართლსა და კახეთში ქართული ღვინის მწარმოებელ კომპანიებს გაეცნენ, ასევე ესტუმრნენ მეთუნე ზაზა კვილაშვილს, ხოლო ქართული ვაზის ჯიშების მრავალფეროვნებას სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის ჯიდაურას მეურნეობაში გაეცნენ.

თბილისში, დეგუსტაცია „Speed tasting“, გაიმართა, სადაც კომპანიების წარმომადგენლებს შესაძლებლობა მიეცათ ღვინის პროფესიონალებისთვის საკუთარი პროდუქცია წარედგინათ, გასაუბრებოდნენ და მიეღოთ კონსულტაცია მათგან.

ჯგუფის ერთ-ერთი წევრის, დენიელ ილსლის (Theatre of Wine) ინფორმაციით, ბრიტანელები ქართულ ღვინოს დიდი ენთუზიაზმით აგემოვნებენ.

„ეს ეხება ლონდონის საზოგადოების ორივე ნაწილს: ლონდონში მცხოვრებ ტრადიციების მოყვარულ ადამიანებს, რომლებიც სიამოვნებით მიირთმევენ ქინძმარაულს და ახალგაზრდა ბრიტანელებს, რომლებსაც იტაცებთ ახალი არომატებისა და გემოების აღმოჩენა. უნდა აღინიშნოს, რომ ქარვისფერი ღვინის მიმართ ინტერესი ლონდონში ამ დროისთვის მოდურად იქცა, ღვინის ბარებში, რესტორნებში, პრესამ და კარგმა პიარმა მომხმარებელს ინტერესი გაუჩინა მათ მიმართ. უნიკალური არომატები, ინდივიდუალური წარმოების ტექნიკა, ისტორიის მნიშვნელობა, ეს ის ფაქტორებია, რითაც ქართულმა ღვინომ მსოფლიოს ერთ-ერთი უდიდესი ღვინის ბაზრის, ბრიტანეთის ყურადღება მიიპყრო“, - აღნიშნა მან.

ღვინის ეროვნული სააგენტო ღვინის მაგისტრ სარა ებოტის მარკეტინგულ კომპანიასთან „Swirl Wine Group“ 2017 წლიდან თანამშრომლობს. ქართული ღვინის პოპულარიზაციისა და საექსპორტო პოტენციალის გაზრდის მიზნით, ბრიტანელი პროფესიონალების წინაშე ქართული ღვინის წარდგენა ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან ბრიტანეთი მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე დიდი იმპორტიორი და ღვინის მომხმარებელი ქვეყანაა.

იაპონიის დედაქალაქ ტოკიოსა და ქალაქ საპოროში ქართული ღვინის წარდგენა-დეგუსტაციები ღვინის ეროვნული სააგენტოს კონტრაქტორი მარკეტინგული კომპანიის „Red Bridge“ ორგანიზებით გაიმართა.

ქართული ღვინის დეგუსტაციებს „Red Bridge“-ის ხელმძღვანელი, ღვინის მაგისტრი კენიჩი ოჰაში და იაპონიის საუკეთესო სომელიე თა კონკურსის სამგზის გამარჯვებული მაკოტო აბე უძღვებოდნენ.

იაპონიაში გამართულ დეგუსტაციებზე პროფესიონალ სტუმრებს შესაძლებლობა მიეცათ დაეგემოვნებინათ ღვინოები: „რქაწითელი სუპერიორი 2015“ (შატო მუხრანი), „რქაწითელი 2014“ (ორგო), „მწვანე 2015“ (შუმის ხაზი „იბერიული“), „მწვანე 2016“ (მეღვინეობა ვაზიანის ხაზი „მაყაშვილის ღვინის მარანი“), „საფერავი 2016“ (გიუანი), „მუკუზანი 2014“ (შუმის ხაზი „იბერიული“), „საფერავი 2015“ (შალაურის მარანი).

ქართული ღვინის დეგუსტაციებს სხვადასხვა ქალაქიდან ჩამოსული სომელიეები, დისტრიბუტორები, რესტორნებისა და სასტუმროების წარმომადგენლები, ჯამში 130-მდე ადამიანი დაესწრო.

ტოკიოში ასევე გაიმართა ქართული ღვინისა და ამიური კერძების შეხამების ვახშამი, სადაც წარმოდგენილი იყო ღვინოები: „რქაწითელი“ (ხობის ცრემლები), „ჩინური 2016“ (ლაგვინარი), „მწვანე ქვევრის 2016“ (ქვევრის ღვინის მარანი), „ქისი 2017“ (შუმის ხაზი „იბერიული“), „ოცხანური საფერავი 2015“ (ლაგვინარი) და „საფერავი 2016“ (ორგო).

იაპონია ქართული ღვინის ერთ-ერთი სტრატეგიული ბაზარია, სადაც მიმდინარე წლის 8 თვის მონაცემებით ექსპორტირებულია 170 ათასზე მეტი ბოთლი ღვინო, რაც 79%-ით აღემატება გასული წლის ამავე პერიოდის მაჩვენებელს.

ლევან ღვინოთაშვილი თორნიკე ჩუბინიძის ღვინის მარანს ესტუმრა

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი ლევან ღვინოთაშვილი ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებთან ერთად, ყვარლის რაიონის სოფელ შილდაში თორნიკე ჩუბინიძის ღვინის მარანს ესტუმრა.

ახალგაზრდა მეღვინე, თორნიკე ჩუბინიძე ყვარლის რაიონის სოფელ შილდაში თბილისიდან საცხოვრებლად 2016 წელს გადავიდა. იმავე წელს, „შეღვათიანი აგროკრედიტის“ პროგრამის მხარდაჭერით, ღვინის მარანი ააშენა და პირველი მოსავალი დაწურა. 2017 წელს, თორნიკე ჩუბინიძემ ექსპორტზე 40 ათასამდე ბოთლი ღვინო გაგზავნა. „მარანი ჩუბინი“ ექსპორტს მსოფლიოს 4 ქვეყანაში ახორციელებს: იაპონიაში, ჩინეთში, საფრანგეთსა და აშშ-ში.

როგორც გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრმა, ლევან ღვინოთაშვილმა მარანში სტუმრობისას აღნიშნა, თორნიკე ჩუბინიძემ, საკუთარი მიზანდასახულობით და სახელმწიფოს მხარდაჭერით, მოკლე დროში მიაღწია წარმატებას, აწარმოებს ღვინოს, ახორციელებს ექსპორტს, გეგმავს წარმოების გაზრდას და მეღვინეობის დარგის მნიშვნელოვან მიმართულებას ღვინის ტურიზმს ანიჭობს.

„მევენახეობა მეღვინეობის დარგში გატარებული სწორი სახელმწიფო პოლიტიკის შედეგად, საქართველოში მნიშვნელოვნად გაძლიერდა ღვინის ინდუსტრია, გაიზარდა ღვინის ექსპორტი, რასაც შედეგად, ღვინის საწარმოებისა და მარნების რაოდენობის გაზრდა მოჰყვა. თუ

2012 წელს საქართველოში 50 მდე სხვადასხვა მოცულობის ღვინის საწარმო და მარანი იყო, დღეს მათი რიცხვი 500 მდე გაიზარდა“, განაცხადა ლევან ღვინოთაშვილმა.

„ამერიკაში ჩვენი ღვინის ექსპორტის პირველი პარტია რამდენიმე დღის წინ გავგზავნეთ. ამერიკელ იმპორტიორებთან კონტაქტი ღვინის ეროვნული სააგენტოს მიერ ორგანიზებული ერთ ერთი დეგუსტაციის შემდეგ დავამყარეთ. მიმდინარე ზაფხულს ჩვენმა მარანმა 15 მდე ქვეყნის ქართული ღვინის კულტურით დაინტერესებულ ტურისტს უმასპინძლა. მარანში სხვადასხვა მოცულობის 28 ქვევრი გვაქვს. ყურძენს მევენახეებისგან ვყიდულობთ, თუმცა, სამომავლოდ, აუცილებლად შევიძენ საკუთარ ვენახს და წარმოებასაც გავაფართოებ“, აღნიშნა თორნიკე ჩუბინიძემ მინისტრთან საუბრის დროს.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრთან ერთად საწარმოში კახეთის გუბერნატორის პირველი მოადგილე ირაკლი შიოშვილი, გურჯაანის მაჟორიტარი დეპუტატი დავით სონღულაშვილი და ღვინის ეროვნული სააგენტოს ხელმძღვანელი ლევან მეხუზელა იმყოფებოდნენ.

GEORGIAN WINE SEMINAR
with Lisa Granik MW

Monday / September 24 / 1-2pm

THE WINE & FOOD FOUNDATION OF TEXAS 2121 E. 6th Street, Suite 102, Austin, TX 78702

Supported by The National Wine Agency of Georgia

Accredited press and trade only

აშშ ში, ტეხასის შტატის ქალაქ ოსტინში ქართული ღვინის დეგუსტაცია სემინარი ღვინის ეროვნული სააგენტოს კონტრაქტორი კომპანიის „Tastingwork“ ორგანიზებით გაიმართა. ღონისძიებას „Tastingwork“ ის ხელმძღვანელი, ღვინის მაგისტრი ლიზა გრანიკი უძღვებოდა.

ქართული ღვინის პრეზენტაციას, სადაც საქართველოს სხვადასხვა რეგიონის ღვინოები იყო წარმოდგენილი, ღვინის ამერიკელი პროფესიონალები დაესწრნენ.

ლიზა გრანიკის ინფორმაციით, ქართულმა ღვინომ სტუმრებზე განსაკუთრებული შთაბეჭდილება მოახდინა და ისინი მოუთმენლად ელიან შემდეგ ღონისძიებას, სადაც ქართული ღვინის ჯიშობრივი მრავალფეროვნება კიდევ ერთხელ

იქნება წარმოდგენილი. ღვინის მაგისტრის შეფასებით, აღნიშნული დეგუსტაციები ხელს შეუწყობს ქართული ღვინის ცნობადობის გაზრდასა და პოპულარიზაციას აშშ-ში, რომელიც გასულ წლებში გამოიკვეთა როგორც ქართული ღვინის ერთ ერთი პოტენციურად მზარდი და მნიშვნელოვანი საექსპორტო ბაზარი.

ღვინის ეროვნულ სააგენტოსთან თანამშრომლობის ფარგლებში, „Tastingwork“ ის ორგანიზებით, ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში, აშშ-ს სხვადასხვა ქალაქში ქართული ღვინის ათეულობით პრეზენტაცია გაიმართა, საქართველოში კი ღვინის პროფესიონალების არაერთი ვიზიტი მოეწყო.

ლიზა გრანიკი საქართველოს მეღვინეობა მევენახეობის ისტორიაზე, კულტურასა და პოტენციალზე წიგნს წერს.

ქართული ღვინის ექსპორტი
13%-ით, ხოლო ექსპორტირებადი ღვინის ღირებულება 22%-ით გაიზარდა

სსიპ ღვინის ეროვნული სააგენტოს მონაცემებით, 2018 წლის იანვარ-სექტემბერში საქართველოდან მსოფლიოს 53 ქვეყანაში ექსპორტირებულია 60 მლნ მდე ბოთლი ღვინო (0,75 ლ), რაც 13% ით აღემატება 2017 წლის ამავე პერიოდის მაჩვენებელს. ექსპორტირებული ღვინის ღირებულება 142 მლნ აშშ დოლარია, ზრდამ გასული წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით 22% შეადგინა.

ექსპორტი გაზრდილია ქართული ღვინის სტრატეგიულ ბაზრებზე: იაპონია 68% (172 673 ბოთლი), პოლონეთი 32% (2465541) და დიდი ბრიტანეთი 22% (67310); ასევე ევროპისა და ამერიკის მიმართულებით: რუმინეთი 390% (84 654), ჩეხეთი 69% (31,050), ნიდერლანდები 47% (60309), გერმანია 22% (349216), ლიეტუვა 18% (331620), ესტონეთი 16% (420704), კანადა 13% (119418), საფრანგეთი 11% (107126), ლატვია 9%

(1245324) და ა.შ.; ასევე ტრადიციულ ბაზრებსა და აზიის მიმართულებით: თურქმენეთი 80% (120294), ყირგიზეთი 54% (179610), ყაზახეთი 30% (2658224), მონღოლეთი 44% (162390), უკრაინა 27% (6746598), ბელარუსი 13% (1188822), რუსეთი 11% (37064677) და სხვა.

ექსპორტიორი ქვეყნების პირველი ხუთეულია: რუსეთი (37064677), უკრაინა (6746598), ჩინეთი (4821937), ყაზახეთი (2658224) და პოლონეთი (2465541).

ამასთან, იანვარ-სექტემბერში საქართველოდან მსოფლიოს 22 ქვეყანაში ექსპორტირებულია 13,5 მლნ ბოთლი (0,5 ლ) ბრენდი, რაც 19% ით აღემატება გასული წლის 9 თვის მონაცემებს. ბრენდის ექსპორტით მიღებულმა შემოსავლებმა 27,6 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია ზრდამ 10% შეადგინა.

საანგარიშო პერიოდში საქართველოდან მსოფლიოს 24 ქვეყანაში ექსპორტირებულია 287 ათასი ბოთლი (0,5 ლ) ჭაჭა, ზრდამ შეადგინა 96%. სულ ექსპორტირებულია 824 ათასი აშშ დოლარის ღირებულების ჭაჭა, რაც 88% ით აღემატება გასული წლის ანალოგიურ პერიოდის მაჩვენებელს.

სულ, ღვინის, ბრენდის, ჭაჭის, საბრენდე სპირტისა და ჩამოსასხმელი ბრენდის ექსპორტით მიღებულმა შემოსავლებმა 222,7 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია, რაც 15% ით აღემატება გასული წლის იანვარ-სექტემბრის მაჩვენებელს.

რა როლი ენიჭებათ რეინჯერებს დაცული ტერიტორიების სააგენტოს საქმიანობაში?

ადღგენას ითვალისწინებს.

დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ტერიტორიულ ადმინისტრაციებში დასაქმებული 560 ადამიანიდან, 450 სწორედ რეინჯერია. მათ სააგენტოს საქმიანობაში უმნიშვნელოვანესი როლი აქვთ. სწორედ ისინი ახორციელებენ უშუალოდ ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგს, იცავენ ბუნებას ბრაკონიერებისგან. მათ მართლაც რთული სამსახური აქვთ. რეინჯერები ის ადამიანები არიან, რომლებიც უზომოდ შეყვარებულები არიან საკუთარ საქმეზე, ბუნებაზე და მოვალეობას განსაკუთრებული მონდომებით ასრულებენ. შეუძლებელია აკეთო ასეთი რთული და საპასუხისმგებლო საქმე სიყვარულის გარეშე.

ჩვენ ვცდილობთ, რომ გაუმჯობესდეს მათი მდგომარეობა, ეს პროფესია აუცილებლად უნდა გახდეს მეტად დაფასებული. დაცული ტერიტორიების სააგენტო დონორი ორგანიზაციების დახმარებით უზრუნველყოფს მათ სოციალური პაკეტით. მათ აქვთ დაზღვევა. შარშან მნიშვნელოვნად გაიზარდა მათი ხელფასები. ვიმედოვნებ, რომ მათი ხელფასების ზრდის ტენდენცია მომავალშიც შენარჩუნდება.

რამდენად უწყობს დაცული ტერიტორიების სააგენტო ხელს საზოგადოების გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებას?

ეკოგანათლება დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთვის ძალიან მნიშვნელოვანი მიმართულებაა. სააგენტო პერმანენტულად ეწევა ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობას, რომლის ფარგლებშიც ტარდება სხვადასხვა აქტივობა: კონკურსები, ლექციები, ენცობა ეკოტურები, გარემოსდაცვითი ღონისძიებები და საგანმანათლებლო გამოფენები. ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობაში განსაკუთრებით არიან ჩართულნი სტუდენტები, სკოლის მოსწავლეები და პედაგოგები. ასევე, ტარდება საინფორმაციო შეხვედრები ადგილობრივ

მოსახლეობასთან. მიმდინარე წელს, ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობებში 82 500 ადამიანი ჩაერთო.

იგეგმება თუ არა დაცული ტერიტორიების გაფართოება?

ამ საკითხზე მიმდინარეობს აქტიური მუშაობა და, ვფიქრობ, მომავალი წლისთვის მოხდება საქართველოს დაცული ტერიტორიების მასშტაბური გაფართოება. საერთაშორისო ორგანიზაციების დახმარებით, უკვე ჩატარებულია დაცული ტერიტორიების შექმნისთვის საჭირო საბაზისო კვლევები. ზოგიერთ ტერიტორიაზე უკვე მომზადებულია კანონპროექტები, რომელიც განსახილველად სხვადასხვა სამთავრობო უწყებაშია გადაგზავნილი. მათ შორის რამდენიმე უკვე მთავრობის სხდომაზე იყო გატანილი და გადაგზავნილია საქართველოს პარლამენტში.

რას გვეტყვით დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის მნიშვნელობაზე?

მინდა გითხრათ, რომ დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის განვითარება ტერიტორიების დაცვის ერთ-ერთი მთავარი საშუალებაა. ეს პრაქტიკა არის ამერიკისა და ევროპის ეროვნულ პარკებში. რაც უფრო მეტი ადამიანი ეყვარება ბუნებას, მით მეტი მოუფრთხილდება მას. გარდა ამისა, დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის განვითარება კვლევების მიხედვით, მნიშვნელოვნად აუმჯობესებს დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობას. იქმნება სხვადასხვა ტიპის ტურისტული ობიექტები: საოჯახო სასტუმროები, მაღაზიები, კვების ობიექტები და სხვ.

ასევე, SPPA Georgia - პროგრამის ფარგლებში, ჩატარდა კვლევა, რომლის შედეგადაც გამოვლინდა რომ 2017 წელს 5 დაცული ტერიტორიის წვლილი საქართველოს ეკონომიკაში შეადგენდა 86 მილიონ ლარზე მეტს.

მინდა სიხარულით აღვნიშნო, რომ ბოლო წლებში მნიშვნელოვნად იზრდება დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა რაოდენობა. 2018 წლის 9 თვის მდგომარეობით, დაცულ ტერიტორიებს ესტუმრა 983 140 ვიზიტორი, რაც, 2017 წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით, 15 %-ით გაზრდილი მაჩვენებელია. ვიზიტორების 52% ქართველია, ხოლო 48%-უცხოელი.

ბოლო სტატისტიკური მონაცემებით, ვიზიტორებში ყველაზე დიდი პოპულარობით სარგებლობს: პრომეთეს მღვიმე, მარტვილის კანიონი, ყაზბეგის ეროვნული პარკი, თბილისის

ეროვნული პარკი და სათაფლია.

აქვე მინდა აღვნიშნო, რომ დაცული ტერიტორიების სააგენტო აქტიურად მუშაობს სხვა დაცული ტერიტორიების განვითარებასა და პოპულარიზაციაზე, რაც კიდევ უფრო მეტი ეკოტურისტის მოზიდვას შეუწყობს ხელს.

რა გეგმები გაქვთ ეკოტურიზმის მიმართულებით?

დაცული ტერიტორიების სააგენტო ბუნებაში დასვენების მოყვარულებს განსხვავებულ და მრავალფეროვან ეკოტურისტულ პროდუქტებს სთავაზობს.

ჩვენ ახლა ვცდილობთ, მოეწყოს რეკრეაციული სივრცეები. ადამიანებს მივცეთ შესაძლებლობა, დაისვენონ ბუნებაში. ამისთვის, განვითარებთ ეკოტურისტულ ინფრასტრუქტურებს დაცულ ტერიტორიებზე. მომავალი წლიდან ვიზიტორები შეძლებენ ნავენახევის და ოკაცეს ჩანჩქერის თანამედროვე ინფრასტრუქტურის პირობებში მონახულებას. საწურბლიას მღვიმეში კი, შესაძლებელი იქნება გამაჯანსაღებელი სპელეოთერაპიის ჩატარება.

ვეგემათ ინოვაციური პროექტების განხორციელებას. მაგალითად, მარტვილის კანიონზე და ოკაცეს ჩანჩქერზე გვსურს თვისობრივად ახალი პროდუქტის დანერგვა. ამისთვის მოეწყობა ღამის მინათებები, რაც სრულიად ახალ მიმართულებად ჩამოყალიბდება და დამთვალიერებლებს ზღაპრულ გარემოში აღმოაჩენს. იგეგმება უცხოეთის წამყვან ევროპულ პარკებში არსებული ე.წ „ბენვის ხიდი“ ოკაცეს კანიონზე მოწყობა. ეს იქნება საქართველოში პირველი შემთხვევა, როდესაც 330 მეტრის ბენვის სიგრძის ხიდი მოეწყობა. ხიდი ინტეგრირებული იქნება საფეხმავლო ბილიკთან, რაც ოკაცეს კანიონს წრიულ მარშრუტად აქცევს.

ვაპირებთ ვაშლოვანის ეროვნული პარკის ეკოტურისტულად განვითარებას. არნივის ხეობაში მოეწყობა ბილიკები, აშენდება კოტეჯები.

დღეისთვის კი ერთ-ერთი მასშტაბური პროექტი არის თრუსოს ეროვნული პარკის შექმნა, კანონპროექტზე მუშაობის პარალელურად, ჩვენ ვმუშაობთ განვითარების კონცეფციაზეც. თრუსოში კი, ახალი, გუდაური-კობის დამაკავშირებელი საბაგიროს მშენებლობა სრულდება.

საქართველო მართლაც გამორჩეული ქვეყანაა უნიკალური ბუნებით და დაცული ტერიტორიების სააგენტო ყველაფერს გააკეთებს, რომ ეს ტერიტორიები იყოს კარგად დაცული და განვითარებული.

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტოს თავმჯდომარე ვალერიან მჭედლიძე, საქართველოს დაცული ტერიტორიებზე და მისი განვითარების გეგმზე გვესაუბრება.

რა არის დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ძირითადი საქმიანობის სფერო?

დაცული ტერიტორიების სააგენტოს საქმიანობას საქართველოს უნიკალური ბიომრავალფეროვნებით გამორჩეული ტერიტორიების დაცვა, შენარჩუნება და განვითარება წარმოადგენს. საქართველოში სულ 86 სხვადასხვა კატეგორიის დაცული ტერიტორიაა, რომელთაც 20 ადმინისტრაცია მართავს.

საქართველოს დაცული ტერიტორიების ფართობი 595 936 ჰა-ია, რაც საქართველოს ტერიტორიის 8,55%-ია.

რა მნიშვნელობა აქვს დაცულ ტერიტორიების შექმნას?

დაცული ტერიტორიების შექმნის შედეგად უმჯობესდება ტერიტორიის დაცვის ხარისხი, ხდება უნიკალური ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნება, მუდმივად მიმდინარეობს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი, ხორციელდება კონსერვაციული პროექტები.

ბოლო წლებში, ერთ-ერთი წარმატებული პროექტია ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე ჯეინის პოპულაციის აღდგენის პროექტი, რომელიც WWF კავკასიის ოფისის მხარდაჭერით მიმდინარეობს. შეიძლება ითქვას, რომ ეს რეგიონში ბიომრავალფეროვნების აღდგენისკენ მიმართული ერთ-ერთი საუკეთესო მაგალითია. ასევე, აღსანიშნავია აჯამეთის ალკვეთილში მიმდინარე პროექტი, რომელიც იმერული მუხის

ცოფთან ბრძოლის მსოფლიო დღე

ექვემდებარება. თუმცა, ინფიცირების შემდგომ ჩატარებული პროფილაქტიკური ღონისძიებების შედეგად, დაავადების თავიდან აცილება შესაძლებელია.

რა სიმპტომები (კლინიკური ნიშნები) აქვს ცოფს?

ცხოველს აღენიშნება მოუსვენრობა, უარს ამბობს საკვებსა და წყალზე, აღენიშნება ნერწყვდენა, ღრღინის უცხო სხეულებს, კბენს ცხოველებსა და ადამიანებს (საკუთარ პატრონსაც კი). არის შემთხვევები, როცა ცხოველი ხდება ზედმეტად ალერსიანი, შეიმჩნევა სიელმე, ყეფა ხრინჩიანი ხდება. ინფიცირებიდან ხანგრძლივი დროის განმავლობაში, დაავადების ნიშნები შეიძლება არ გამოვლინდეს და ინკუბაციური პერიოდი გაგრძელდეს რამდენიმე დღიდან წლამდე. დაავადების მიმდინარეობის ხანგრძლივობა, კლინიკური ნიშნების გამოვლენის შემდგომ, 2-10 დღეა, ცხოველს ბოლო სტადიაში უწვითარდება კიდურების, საყლაპავის დამბლა და კვდება.

რამდენად არის შემცირებული ცოფის შემთხვევები?

სააგენტოს მიერ განხორციელებული ღონისძიებების შედეგად, ცხოველებში ცოფის გამოვლინება 65-72%-ით არის შემცირებული.

ამ დროისათვის რამდენი ცხოველია ვაქცინირებული?

მიმდინარე წელს დაგეგმილია 270 000 ცხოველის უფასო ვაქცინაცია. სექტემბრის მონაცემებით, უკვე ვაქცინირებულია 230 000 ძაღლი და კატა.

სურსათის ეროვნულმა სააგენტომ 28 სექტემბერს ცოფთან ბრძოლის მსოფლიო დღე აღნიშნა. ღონისძიებები მთელი ქვეყნის მასშტაბით მიმდინარეობდა. დილიდან ხალხმრავლობა იყო ვაკის პარკში, სადაც სპეციალურად მოწყობილ ღია სივრცეში სააგენტოს ვეტერინარები შინაურ ცხოველებს ცოფის საწინააღმდეგოდ უფასოდ ცრიდნენ. ვაქცინაციის პარალელურად, სააგენტოსა და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სპეციალისტებმა კახეთის რეგიონის საჯარო სკოლებში ერთობლივი ღია გაკვეთილები ჩაატარეს, მოზარდებს ვაქცინაციის აუცილებლობაზე ესაუბრნენ და ცხოველებთან მოპყრობის წესები გააცნეს.

დღის ბოლოს შემაჯამებელი შეხვედრა ჩატარდა, რომელსაც სურსათის ეროვნული სააგენტოს, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ეროვნული ცენ-

ტრის, კახეთის სახელმწიფო რწმუნებულის - გუბერნატორის ადმინისტრაციისა და კახეთის მუნიციპალიტეტის მერიის წარმომადგენლები ესწრებოდნენ.

ცოფთან ბრძოლის მსოფლიო დღე ცოფის კონტროლის გლობალური ალიანსის ინიციატივით 2007 წელს დაარსდა. აღნიშნული დღის მიზანია ცოფის შემთხვევების მინიმუმამდე შემცირება ცხოველებში და მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება, რაც დაავადების პრევენციის წინაპირობაა.

სურსათის ეროვნული სააგენტო აღნიშნულ ინიციატივას 2013 წელს შეუერთდა და მას შემდეგ ყოველწლიურად აღნიშნავს.

რა არის ცოფი?

ცოფი უკურნებელი ვირუსული ინფექციური დაავადებაა. იგი აზიანებს თავისა და ზურგის ტვინს, შედეგად გამოვლინდება ცოფისათვის დამახასიათებელი კლინიკური ნიშნები. რაც უფრო მეტად ზიანდება თავის ტვინი მით უფრო მძიმეა კლინიკური ნიშნები.

რომელი ცხოველები ავადდებიან ცოფით?

ცოფით ავადდება ყველა თბილისხლიანი ცხოველი (ძაღლი, კატა, მსხვილფეხა და წვრილფეხა პირუტყვი, ცხენი, ღორი, ვირი, მელა, ტურა, მგელი და სხვა).

როგორ ხდება ცოფის გავრცელება?

ინფექციის გავრცელების ძირითადი წყაროა: შინაური (ძაღლი, კატა) და გარეული (მელა, ტურა, მგელი და სხვა) ხორცისმჭამელი ცხოველები. ვირუსი დაავადებული ცხოველიდან გამოიყოფა ნერწყვის საშუალებით. ადამიანის და ცხოველის ინფიცირება ხდება ცოფით დაავადებული ცხოველის მიერ დაკბენის, დაკანჯრის და დაღორბლის შედეგად. ადამიანის ან ცხოველის დასნებოვნება ასევე შეიძლება მოხდეს პირის, ცხვირის, თვალის ლორწოვანზე, დაზიანებულ კანის საფარველზე დაავადებული ცხოველის ნერწყვის მოხვედრით.

რა საფრთხეს წარმოადგენს ცოფი ადამიანებში?

განსაკუთრებით საშიშია ნაკბენი (დაღორბვლა, დაკანჯრა) თავისა და ნერვული დაბოლოებებით მდიდარ ადგილებში. ვირუსის თავის ტვინის უკრედებში გადასვლის და გამრავლების შემდეგ, დაავადება შეუქცევადია და მკურნალობას აღარ

მთავრობის ახალი ინიციატივა

დანერგე მომავალი

კენკროვანი კულტურების დაფინანსების ქვეპროგრამისტი

1501
www.apma.ge

პროგრამა „დანერგე მომავალი“ გაფართოვდა!

ღურჯი მოცვის, მაცვლის და ჟოლოს ინტენსიური ბაღების გაშენების მხარდასაჭერად, სახელმწიფო პროექტში „დანერგე მომავალი“ ცვლილებები შევიდა. ბაღების თანადაფინანსების კომპონენტს ახალი ქვეპროგრამისტი „კენკროვანი კულტურები“ დაემატა.

პროექტის „დანერგე მომავალი“ მენეჯერის, მარიამ მეკოშვილის ინფორმაციით, კენკროვანი კულტურების შესაძენი ნერგების ღირებულების 100% იან დაფინანსებას ითვალისწინებს, როგორც ადგილობრივ ბაზარზე შეძენისას, ასევე იმპორტის შემთხვევაში. 100% ით დაფინანსდება წვეთოვანი სარწყავი სისტემების და ბაღის გაშენებისთვის საჭირო მასალის ღირებულებაც. აღნიშნულ პროექტში ჩართვას, მხოლოდ ის ფერმერები შეძლებენ, რომლებიც სპეციალურ გადამზადებას გაივლიან.

„პროექტის მიზანია, მაღალი ღირებულების კულტურების წარმოება თანამედროვე მეთოდებითა და ტექნოლოგიებით. პროგრამა აქამდე ვერ ფარავდა ჩვენი მოსახლეობის გარკვეულ კატეგორიას, რომელსაც არ გააჩნია მინიმუმ ერთპეტრიანი მიწის ნაკვეთი, რაც პროგრამაში ჩართვის პირობაა. სწორედ ამიტომ,

სპეციალურად მცირემიწიანი ფერმერებისთვის დაიწყო ახალი პროგრამის განხორციელება. აქცენტი გავაკეთეთ კენკროვანებზე, რადგან ამით მოგვეხდინა მცირემიწიან ფართობებზე დაბალშემოსავლიანი ერთწლიანი კულტურების ჩანაცვლება გაცილებით შემოსავლიანი მრავალწლიანი კულტურებით. ასეთი, ამ შემთხვევაში, კენკროვანებია, რომელიც კარგად ხარობს როგორც აღმოსავლეთ, ისე დასავლეთ საქართველოში.

კენკროვანი კულტურების გაშენება მცირემიწიან ფართობებზე ძალიან ეფექტიანია. გარდა იმისა, რომ შემოსავლიანია, კლიმატური პირობების ხელსაყრელია იმ რეგიონებში, სადაც ეს კულტურა მოჰყავთ. ჩვენი მიზანია სოფლად მცხოვრები მოსახლეობის მატერიალური კეთილდღეობის ზრდა. პროექტში მონაწილეობა ფერმერებს შესაძლებლობას აძლევს, რომ მეტი შემოსავლის წყარო გაჩნდეს მათ ოჯახებში, რისთვისაც ვეხმარებით არა მარტო ბაღების გაშენებაში, არამედ მოსავლის რეალიზაციაში, რაც პროგრამაში გათვალისწინებულია“,

აცხადებს მარიამ მეკოშვილი.

პროექტის კენკროვანების ქვეპროგრამისტი იმერეთში, გურიაში, რაჭა ლეჩხუმში, ქვემო სვანეთში, სამეგრელო ზემო სვანეთსა და მცხეთა მთიანეთის რეგიონებში განხორციელდება.

ნერგის შეძენა უნდა განხორციელდეს ქვეპროგრამისტი ფარგლებში შერჩეული ადგილობრივი კვალიფიციური სანერგე მურნეობებიდან. ასევე, წვეთოვანი საირიგაციო სისტემის შექმნა/მონტაჟი და ბაღის გაშენებისათვის საჭირო მასალების შეძენა უნდა მოხდეს შერჩეული კვალიფიციური კომპანიებისგან.

პოტენციურ ბენეფიციარს საკუთრებაში „საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოში“ რეგისტრირებული სასოფლო სამეურნეო და ნიშნულების მიწის ნაკვეთი (ან ნაკვეთები) უნდა გააჩნდეს, არანაკლებ 0.15 ჰექტრისა, იმავდროულად მის საკუთრებაში არსებული სასოფლო სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთის ჯამური ფართობი 5 ჰა ს არ უნდა აღემატებოდეს. გარდა ამისა, ფერმერი ვალდებულია, ტრენინგებს დაესწროს პროექტში მონაწილეობამდე, რაც პროგრამის სიახლეა.

ტექნიკური დახმარება ითვალისწინებს შესაბამისი ტრენინგების ჩატარებას იმ პოტენციურ ბენეფიციარებისათვის, რომლებიც სრულად წარადგენენ სააგენტოში პირველ ეტაპზე წარსადგენ დოკუმენტაციას. ტრენინგების დასრულების შემდგომ, ტარდება ტრენინგავალი პირების ტესტირება შესწავლილ საკითხებში.

„ფერმერი აქამდე ვალდებული იყო, რომ

ტრენინგებს დაფინანსების შემდეგ დასწრებოდა, ამ ეტაპზე მოთხოვნაა, რომ დაფინანსებამდე ჩაერთოს ამ პროცესში და საბოლოოდ დაფინანსდებიან მხოლოდ ისინი, რომლებიც ტესტირებას წარმატებით გაივლიან.

აღსანიშნავია, რომ საექსპორტო ბაზრებზე ღურჯი მოცვი, მაცვალი და ჟოლო დღეს ყველაზე მოთხოვნილი კულტურებია. საქართველოს თავისი კლიმატური პირობებიდან გამომდინარე, ნიადაგის შესაბამისობის შემთხვევაში, შეუძლია აწარმოოს ასეთი კულტურები საკმაოდ ინტენსიურ ბაღებში.

პირველ ეტაპზე, როგორც „დანერგე მომავალი“ მენეჯერი განმარტავს, რეალიზაცია ადგილობრივ ბაზრებზე მოხდება, ხოლო შემდგომ, კენკროვანი გავა ექსპორტზეც, ძირითადად, მეზობელ ქვეყნებში.

„რეალიზაცია, ძირითადად, ადგილობრივ ბაზარზე და მეზობელ რეგიონებში მოხდება. ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ იმ ფერმერებისთვის, რომლებიც მზად არიან, ჩაერთონ პროექტში და კენკროვანი კულტურების წარმოების ტექნოლოგიები შეისწავლონ, ტრენინგების ჩატარებას სახელმწიფო უფასოდ უზრუნველყოფს“, აცხადებს მარიამ მეკოშვილი.

ქვეპროგრამით დაინტერესებული პირები სათვის:

სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტოს ვებგვერდი www.apma.ge

ცხელი ხაზი: 15 01.

მცხეთა მთიანეთი

იმერეთი

იმერეთი

გურია

გურია

სამეგრელო

მელორობის ფერმა კახეთში

„თავიდან მცირე მეურნეობა საკუთარ საკარმიდამო ნაკვეთზე მოვანყვე. ვარჩევდი და ვაკვირდებოდი, რა რესურსი და დრო სჭირდებოდა ამა თუ იმ ღორის ჯიშს, რომ მისი ხორცი საუკეთესო კონდიციაში მოხვედრილიყო ბაზარზე“, - ამბობს კატრეტელი ფერმერი.

დღეს გიორგი კუპატაძე თვეში 450-500 კგ ხარისხიან ღორის ხორცს აწარმოებს; ბაზარზე პროდუქტი კონკურენტუნარიანია. ფერმაში მუდმივად 4 ადგილობრივია დასაქმებული, სეზონურად მათი რიცხვი 10-მდე იზრდება. ხორცის ხარისხს და გემოვნურ თვისებებს, ჯიშთან ერთად, საკვები განსაზღვრავს. ამიტომ, გიორგი კუპატაძე სოფელში სახნავ ფართობებს იჯარით იღებს, თავად მოჰყავს სხვადასხვა მარცვლოვანი კულტურა და ამზადებს ეკოლოგიურად სუფთა კომბინირებულ საკვებს. გიორგის აზრით, სწორედ ეს ფაქტი განაპირობებს მისი ბიზნესის წარმატებას.

სწორედ ამ ფერმიდან მარაგდება ხარისხიანი, ეკოლოგიურად სუფთა სამწვადე ხორცი კვების ობიექტი, რომელში შესვლასაც ურჩევნ კახეთისკენ მიმავალ ნებისმიერ მგზავრსა თუ ტურისტს. ვისაც ამ გზაზე ხშირად გავლა უნევს, ერთხელ მაინც გაუსინჯავს აქ შემწვარი ღორის მწვადი. გემო დაუვიწყარია, ხარისხი მაღალია და, შესაბამისად, ბიზნესი წარმატებული.

კატრეტელმა ფერმერმა, გიორგი კუპატაძემ ერთი წლის წინ, „ერთიანი აგროპროექტის“ ფარგლებში, 100,000 ლარის ოდენობის შეღავათიანი აგროკრედიტი მიიღო და თანამედროვე საღორე ააშენა, რომელიც 100 სულ პირუტყვზეა გათვლილი.

ალკურ გონაში წარმოებული ყველი

რამაში მონაწილე სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივს „ფხოვი 2017“, რომელიც განეწინააღმდეგებოდა 32 ადგილობრივი, მობილიზებული ფურების რაოდენობა 201-ს შეადგენს.

რძის გადამამუშავებელი საწარმო სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის საკუთრებაში თანადაფინანსებით გადაეცემა, 25 % გადახდას კოოპერატივი 8 წლის განმავლობაში უზრუნველყოფს.

„მივიღეთ ტრაქტორი თავის მისაბმელებით და ახლა უკვე შეგვიძლია ადგილზე საქონლის საკვების დამზადება. რძესაც ჩვენსავე საწარმოში გადავამუშავებთ. იმედი გამიჩნდა, რომ ბარში აღარ გაიქცევიან ახალგაზრდები. ვინ იცის, იქნებ გაქცეულებიც უკან დაბრუნდნენ“, - აცხადებს სოფელ შუაფხოს მკვიდრი, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის „ფხოვი 2017“ წევრი ნანული მჭედლური.

სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივს 25 წლიანი იჯარის უფლებით 678 ჰა სათიბ-საძოვარი გადაეცემა. საქონლის საკვებწარმოებისათვის 90%-იანი თანადაფინანსებით კოოპერატივმა მიიღო 60 ცხენის ძალიანი ტრაქტორი გუთნით, როტაციული და სემინტური სათიბელათი, ფოცხით, მოთიბული მასის დამწეხით და მისაბმელი ტვირთის ტრანსპორტირებისათვის.

„მაღალმთიან რეგიონებში სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული სათიბ-საძოვრების რაციონალური გამოყენება“ კიდევ ერთი სახელმწიფო პროგრამაა, რომელიც სოფლად მცხოვრები მოსახლეობის ეკონომიკური მდგომარეობას გააუმჯობესებს.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტოსთან ერთად, სახელმწიფო პროგრამის განხორციელებაში ჩართულია საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სსიპ სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტო.

უკანაფშაში რძის გადამამუშავებელი საწარმო შენდება, სადაც დამალხაჭოს სამრეწველო წარმოება დაიწყება.

სოფელი შუაფხო მდინარე ფშავის არაგვის მარჯვენა მხარეს, დუშეთის მუნიციპალიტეტის უკანაფშავის თემში მდებარეობს. სოფელი ზღვის დონიდან 1320 მეტრზეა. მცირერიცხოვან სოფელში ადგილობრივები ძირითადად მესაქონლეობას ეწევიან.

„მაღალმთიან რეგიონებში სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული სათიბ-საძოვრების რაციონალურად გამოყენების სახელმწიფო პროგრამის“ ფარგლებში, დუშეთის მუნიციპალიტეტის სოფელ შუაფხოში რძის გადამამუშავებელი საწარმოს მშენებლობა წლის ბოლოს დასრულდება. რძის მიმდებარე-გადამამუშავებელი საწარმო, რომლის წარმადობა 1,5 ტონა იქნება, უზრუნველყოფს თანამედროვე ტექნოლოგიებით მაღალი ხარისხის რძის პროდუქტების წარმოებას. აღსანიშნავია, რომ დაიწყება ტრადიციული პროდუქტის - დამალხაჭოს სამრეწველო წარმოება.

„გავერთიანდით 30 ადგილობრივი; ვაპირებთ, ვაწარმოოთ რძის პროდუქტები, მათ შორის, დამალხაჭოც; ჩვენივე საქონლისგან მიღებულ რძეს ჩვენსავე საწარმოში მივიტანთ და გადავამუშავებთ, შემოსავალიც გაგვზრდება, პროდუქციაც თანამედროვე სტანდარტებით იქნება წარმოებული“, - აცხადებს სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივის თავმჯდომარე გივი ელიზბარაშვილი.

საწარმო თანადაფინანსებით გადაეცემა პროგ-

ქართული რეცეპტებით დამზადებული სადილები სავაჭრო ქსელში გაიყიდება

ქართული სამზარეულოს სხვადასხვა კუთხის რეცეპტებით დამზადებული სადილები, კონსერვის სახით, ქართველი მომხმარებლისთვის თვის ბოლომდე გახდება ხელმისაწვდომი. „ჯეონატურალის“ რამდენიმე კერძი, კერძოდ კახური ფლავი, იმერული ყალია, ნიგვზიანი ხარჩო მეგრულად, ასვე ქათმის ჩახოხბილი სავაჭრო ქსელში შვეა. როგორც კომპანიის დამფუძნებელმა, ზურაბ ბაღდავაძემ განაცხადა, ამ ეტაპზე პროდუქციის დისტრიბუციასთან დაკავშირებით მოლაპარაკებები მიმდინარეობს სხვადასხვა კომპანიასთან და ეს პროცესი მალე დასრულდება. პროდუქცია „სადილის“ ბრენდით, 400 გრამიანი ქილებით გაიყიდება.

„თავდაპირველად მომხმარებელს ოთხ კერძს შევთავაზებთ, თუმცა, სამომავლოდ, ასორტიმენტის ზრდას ვეგეგმავთ. ეს იქნება საქონლის ხორცის ნიგვზიანი ხარჩო მეგრულად, რომელიც ქსელში 12 ლარი ეღირება, იმერული ყალიას ფასი 9-10 ლარი იქნება, ხოლო კახური შილაფლავი და ქათმის ჩახოხბილი 6-6,5 ლარი ეღირება. ყველა კერძი ქართული ნედლეულით იქნება დამზადებული. ხორცს ქართველი ფერმერებიდან ვყიდულობთ, მათ შორისაა ფერმა „ემ-3“, რომელიც ახალგაზრდა ფერმერების მიერ არის დაფუძნებული, მათ

ეს საქმიანობა მამა-პაპისაგან აქვთ ნასწავლი და მესაქონლეობას წლების განმავლობაში ეწევიან“, - აღნიშნა ზურაბ ბაღდავაძემ.

მისივე განმარტებით, კონსერვები პასტერიზებულია და კონსერვანტს და ხელოვნურ დანამატს არ შეიცავს. კომპანია „ჯეონატურალი“ კახეთში, სოფელ გამარტევაში ახლახანს ამოქმედდა. საწარმო თანამედროვე აპარატურითაა აღჭურვილი და სურსათის უვნებლობის საერთაშორისო სტანდარტის - ISO 22 000 -ის მფლობელია.

კომპანია სახელმწიფოს მხარდაჭერით „ერთიანი აგროპროექტის“ ფარგლებში შეიქმნა. მასში განხორციელებულმა ინვესტიციამ 380 ათას დოლარს გადააჭარბა.

„ჩვენ ძალიან დაგვხმარა დღგ-ს უკან დაბრუნების მექანიზმი, პრაქტიკულად, სწორედ ამან მოგვცა შესაძლებლობა დაწყებული საქმე წარმატებით დაგვესრულებინა და საწარმო დროულად აგვემოქმედებინა. ამჟამად საწარმოში 20-25 ადამიანია დასაქმებული, მაგრამ, გაფართოებასთან ერთად, მათი რიცხვი გაიზრდება. ჩვენი პრიორიტეტი ადგილობრივების დასაქმებაა“, - განაცხადა ზურაბ ბაღდავაძემ.

თხილის შემნახველი საწარმო სოფელ დარჩალში

სამეგრელოს რეგიონში, სოფელ დარჩალში თანამედროვე სტანდარტებით აღჭურვილი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის შემნახველი და საშრობი საწარმო შეიქმნა. შპს „მეგრული თხილს“, წლიურად, 1000 ტონა თხილის გარჩევა, გამშრობა და დასაწყობება შეეძლება. საწარმოს დირექტორი, პროფესიონალი იურისტი, მამუკა დვალაძე თითქმის 6 წელია, რაც სოფლის მეურნეობის ამ დარგით დაინტერესდა. საკუთარი გამოცდილების გათვალისწინებით, ფიქრობს, რომ რეგიონში მეთხილეობით დაკავებული ფერმერებისთვის მოკრეფილი თხილის სწორად გამშრობა, დამუშავება და დასაწყობება სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენდა, რაც, თავის მხრივ, პროდუქტის ხარისხზე და მის საბაზრო ღირებულებაზეც აისახებოდა.

როგორ თავად აღნიშნავს, საწარმოს ამოქმედების შემდეგ მისი მომსახურებით სარგებლობა, ხელმისაწვდომ ფასად, შეეძლება რეგიონის ფერმერებს. თანამედროვე ტექნოლოგიებით აღჭურვილი საწარმო მიღებული მოსავლის

დანაკარგს მინიმუმამდე დაიყვანს. საწარმოში მუდმივად 16 ადგილობრივია დასაქმებული. შპს „მეგრული თხილი“ თანამშრომლობს სხვადასხვა უცხოურ კომპანიასთან და, მათი დახმარებით, საწარმოში გადამამუშავებელი თხილი ექსპორტზე გადის. წელს საწარმომ საერთაშორისო სტანდარტი HACCP მიიღო, რაც კომპანიაში გადამამუშავებულ პროდუქციას საერთაშორისო ბაზრებზე გასვლის უფრო მეტ შესაძლებლობას აძლევს.

საწარმოში, ჯამურად, 862,440 ლარის ინვესტიცია განხორციელდა, აქედან, 344,976 ლარი გრანტია, ხოლო 116,528 ლარი შეღავათიანი აგროკრედიტი. კომპანიამ ასევე მიიღო AgriGeorgia/Ferrero-სა და USAID-ის „საქართველოს თხილის სექტორის განვითარების პროექტის“ (G-HIP) ფინანსური მხარდაჭერა და ყოველწლიურად, სამეგრელოს რეგიონში, დაახლოებით, 500 ფერმერს მოემსახურება.

გაიგა მეტი ფაროსანას შესახებ

კითხვაზე პასუხობენ სურსათის ეროვნული სააგენტოს ხელმძღვანელის მოადგილეები ზურაბ ლიპარტია და გიორგი იაკობაშვილი:

საცხოვრებელი სახლის ახლოს არსებული მცენარის ფოთლის წვენი კვებას. შეჯვარებიდან დაახლოებით 10-15 დღის განმავლობაში იწყებს კვერცხის დადებებს, საიდანაც იჩეკება ფაროსანა. აღსანიშნავია, რომ ფაროსანას სახლებიდან გარეთ გამოსვლა გაზაფხულზე, ცივი ამინდების პირობებში, შეიძლება გაჭიანურდეს 15 ივნისამდე.

როგორც ვიცით, ფაროსანა განვითარების ეტაპს გადის. განვითარების რომელ ეტაპზე ხდება ის მავნებელი, რომელიც იკვებება მცენარეული ნაყოფით?

— ფაროსანა კვერცხის დადებიდან დაახლოებით ერთ კვირაში იჩეკება, თუმცა დღე-ღამური საშუალო ტემპერატურა უნდა იყოს 17 გრადუსი ან მეტი. კვერცხებიდან ჩნდებიან ნიმფები (მატლები), რომლებიც 5 ეტაპის გავლის შემდეგ გადაიქცევიან ზრდასრულ მავნებლად — იმაგობად. პირველიდან მეხუთე ფაზამდე ფაროსანას ფრთები არ აქვს, პატარა ზომისა და აქვს სხვა შეფერილობა, ვიდრე ზრდასრულს. თუმცა ის მავნებელია იმ დღიდან, როცა გამოიჩეკება. მას აქვს მჩხვლეტი, მწუნნი პირის აპარატი, რითაც იკვებება მცენარის, ფოთლის და ნაყოფის წვენი.

კვერცხს დებს. კვერცხი დაახლოებით ერთი მილიმეტრისაა და ძნელად შესამჩნევია.

როდის უნდა დაიწყოთ ფაროსანას წინააღმდეგ ბრძოლა?

— ფაროსანასთან ბრძოლის მიდგომები დიამეტრალურად განსხვავებულია ჩვენთან და უცხოეთში. საქართველოში ამ მავნებელს, ჯერჯერობით, ებრძვის სახელმწიფო, უცხოეთში კი ბრძოლის ღონისძიებებს ფერმერები ახორციელებენ. მოსახლეობის ჩართულობა ბრძოლის ღონისძიებებში სახელმწიფოსთან ერთად ძალზე მნიშვნელოვანია. ამიტომ, მასმედიის როლს იმაში ვხედავთ, რომ მოსახლეობას მიაწოდოს სწორი და დროული ინფორმაცია მათი მხრიდან გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ. ბრძოლის ღონისძიებები იწყება მაშინვე, როგორც კი ფაროსანა სახლში გამოჩნდება. შემდეგ კი, როცა მავნებელი უკვე სასოფლო-სამეურნეო კულტურებზე გადავა, საკარმიდამო ნაკვეთში აუცილებელია ინსექტიციდებით მცენარეების დამუშავება. ფაროსანას წინააღმდეგ ბრძოლის ღონისძიებები მთელი წლის განმავლობაში უნდა მიმდინარეობდეს.

ბრძოლის რა მეთოდი არსებობს ფაროსანას სახლში გამორჩენისას?

— პირველ რიგში აღსანიშნავია, რომ ყოველად დაუშვებელია სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების პესტიციდების საცხოვრებელ სახლებში გამოყენება. შენობებსა და დახურულ სივრცეებში აზიური ფაროსანას მოსპობის ყველაზე უსაფრთხო საშუალება მათი მექანიკური განადგურებაა. შენობაში აზიური ფაროსანას განადგურების მიზნით, შესაძლებელია იმ ინსექტიციდების გამოყენება, რომელთა მოხმარება დასაშვებია დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის მიერ. გარდა ამისა, უნდა დავიცვათ პრეპარატის მწარმოებლის მიერ მითითებული უსაფრთხოების წესები. დაავადებათა კონტროლის და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრს საიტზე მითითებული აქვს რამდენიმე მარტივი რჩევა აზიური ფაროსანას სახლში შეღწევისგან დასაცავად, კერძოდ:

- გამოიყენეთ კარის ბადეები;
- გაიტანეთ ყველანაირი მცენარე თქვენი საცხოვრებელიდან, რადგან მცენარეები განსაკუთრებულად იზიდავენ მავნებელს;
- ეცადეთ დალუქოთ ყველა ბზარი, ნაპრალი და მავნებლის შემოსასვლელი ალტერნატიული ადგილები;

კონკრეტულად რა კულტურებს ანადგურებს ფაროსანა?

— აზიური ფაროსანა აზიანებს სამასამდე სახეობის მცენარეებს — ეს არის ხეხილოვანი კულტურები, ბოსტნეული, ტყის ჯიშები და დეკორატიული მცენარეები. დაზიანების მაღალი რისკის მცენარეებია: ვაშლი, მსხალი, ატამი, ვაშლატამა, თხილი, ნიგოზი, ნუში, სიმინდი, სოიო. რაც შეეხება ყურძენს, ამერიკელი სპეციალისტების დაკვირვებით, ფაროსანა ამერიკაში ყურძნის გარკვეულ ჯიშებს აზიანებს. საქართველოს პირობებში, დასავლეთ საქართველოში შარშან ალინიშნა „იზაბელას“ სერიოზული დაზიანება. აღმოსავლეთ საქართველოში 2017 წელს ვაშზე მავნებელი არ დაფიქსირებულა. ზოგადად, აზიური ფაროსანა ტყის მწერია, იქაც იზამთრებს და განსაკუთრებით საშიშია ტყესთან ახლოს მდებარე ტერიტორიებზე განლაგებული სასოფლო-სამეურნეო კულტურებისათვის.

როგორია ფაროსანას კვირცხი? სად დებს, რამდენ კვირცხს დებს და როგორ უნდა განაღებოთ ეს კვირცხები?

— აზიური ფაროსანა კვერცხს დებს მცენარის ფოთლის ქვედა მხარეზე, იქ, სადაც მზის შუქი კარგად აღწევს. ერთ ადგილზე რომ დადებს 28-30 ცალს, შემდეგ გადაინაცვლებს სხვაგან — მას თავდაცვის ინსტიქტი აქვს და ამიტომაც მხოლოდ ერთ ადგილზე კვერცხებს არასდროს დებს. საბოლოოდ, ის 200-250

როდის გამოდის ფაროსანა გამოზამთრების ადგილიდან?

— ზამთარში იგი გარინდულია, მასში ფიზიოლოგიური პროცესები მიდის იმ მარაგის ხარჯზე, რომელიც ორგანიზმში შემოდგომით დაიგროვა. ის იმალება თეთრეულში, კარადებში ან ღრიჭოებში. გამოზამთრების ადგილიდან აზიური ფაროსანა გამოდის მაშინ, როდესაც დღეღამური საშუალო ტემპერატურა 15 გრადუსს აღწევს. როგორც კი დათბება, გამოდის და ჩნდება ფარდებზე, ფანჯრებზე, კედლებზე. გარეთ გასვლისთანავე შორს არ მიდის, რადგან ახლად გამოზამთრებულს ჯერ ძალა არ აქვს და იწყებს

როგორ ვებრძოლოთ ფაროსანას საკარმიდამო ნაკვეთში?

საქს **USAID REAP**

გაიბე შეგი ფაროსანას შესახებ

კითხვაზე პასუხობენ სურსათის ეროვნული სააგენტოს ხელძღვანელის მოადგილეები ზურაბ ლიპარტია და გიორგი იაკობაშვილი:

მ-6 გვ-დან

- თუ თქვენს სახლს აქვს ბუხარი, დახურეთ მისი საკვამური;
- ფაროსანას შენობიდან მოსაშორებლად, შესაძლებელია, მტვერსასრუტის გამოყენებაც, თუმცა გასათვალისწინებელია, რომ გარკვეული პერიოდის განმავლობაში მტვერსასრუტს ექნება არასასიამოვნო სუნის;
- შეგიძლიათ გამოიყენოთ სატყუარა — ღამით, საბინიანი წყლით სავსე ჯამის თავზე მოათავსეთ ნათურა (ნათურა იზიდავს ფაროსანას და შემდეგ საბინიანი წყალში ვარდება და კვდება);
- აეროზოლის ტიპის ინსექტიციდების გამოყენებით შესაძლებელია ნაპრალებში და ბზარებში არსებული მავნებლის განადგურება. თუმცა, მსგავსი აეროზოლები არ უზრუნველყოფენ მწერისგან გრძელვადიან დაცვას;

ცენტრის ვებ-გვერდზე, ასევე, მითითებულია საქართველოში რეგისტრირებული ზოგიერთი სადეზინფექციო საშუალება, რომელიც შეიძლება გამოიყენოთ საცხოვრებელ/საზოგადოებრივ შენობებში აზიური ფაროსანას წინააღმდეგ. ესენია: 1) რაფტორი — წყალზე დამზადებული აეროზოლი მცოცავი მწერების საწინააღმდეგოდ (მწარმოებელი ქვეყანა — თურქეთი); 2) K-Othrine SC 50 (მწარმოებელი ქვეყანა — საფრანგეთი); 3) BUNTOX INSECTISIDE/AEROSOL EXTRA KILLER (მწარმოებელი ქვეყანა — თურქეთი); 4) დიხლოფოსი ეკო (მწარმოებელი ქვეყანა — რუსეთი); 5) Insecticida Mugal Forte (მწარმოებელი ქვეყანა — ესპანეთი); 6) „რედი“ — ტარაკებისა და ჭიანჭველების წინააღმდეგ (მწარმოებელი ქვეყანა — ნიდერლანდები); 7) დიხლოფოსი „mr volt“/უნივერსალური (მწარმოებელი ქვეყანა — რუსეთი).

ბრძოლის რა მეთოდი არსებობს ბაღებსა და ნაკვეთებში ფაროსანას არსებობის გამომკვლევისას?

— მიმდინარე წელს სურსათის ეროვნული სააგენტო განათავსებს ფერომონიან საჭერებს საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, როგორც დასავლეთ საქართველოში, ისე აღმოსავლეთ საქართველოშიც. მონიტორინგის ეს სისტემა გვაძლევს ინფორმაციას საკვლევი ტერიტორიაზე ფაროსანას არსებობის, რაოდენობის და ფაზის შესახებ, რომლის საფუძველზეც განხორციელდება ქიმიური ნამლობები. მავნებლის შესახებ ინფორმაცია შეიძლება მივიღოთ საკარმიდამო ნაკვეთშიც მარტივად გზით. ნაკვეთში არსებული ხის ქვეშ უნდა დაიფინოს ცელოფანი (დაახლოებით 2 კვადრატული მეტრი) და დაიბერტყოს დილის 7-დან 8 საათამდე, რადგანაც ფაროსანა დროის ამ მონაკვეთში უძრავადაა. საკარმიდამო ნაკვეთში სხვადასხვა ადგილებზე არსებული 5 ხის დაბერტყვა. თუ ასეთი მეთოდით შეგროვილი ფაროსანას რაოდენობა 10 ან მეტია, ასეთ ნაკვეთში აუცილებელია ნამლობის ჩატარება.

რა არის ფერომონი? რისთვის გამოიყენება ის და რამდენად აუცილებელია მისი მოხმარება?

— ფერომონი არის დამხმარე საშუალება, რომელიც გვაძლევს ინფორმაციას მწერის გამოზამთრების ადგილებიდან გამოსვლის ვადების, რაოდენობის, ასაკის შესახებ და, შესაბამისად, ჩასატარებელი ღონისძიებების დაწყებისთვის გვეხმარება. ფერომონებს თან ახლავს დამჭერი, ნებოვანი ქალაქი, რომელიც ისეთი ტექნოლოგიითაა დამზადებული, რომ წვიმაში არ ირეცხება და მასზე მოხვედრილი მწერი ფიქსირდება. ფერომონები მონიტორინგის სისტემის შექმნისთვის ძალზედ აუცილებელია. თითო ფერომონიანი საჭერი 5 ჰექტრის მონიტორინგისთვის გამოიყენება. გარდა მონიტორინგისა, ფერომონი ასევე გამოიყენება „მოიზიდე და მოკალი“ ტექნოლოგიისათვის, რისთვისაც შექმნილია 100 000 ფერომონი. „მოიზიდე და მოკალი“ სისტემები განთავსდება ტყისპირა ზოლებში და დამუშავდება პერიოდულად ინსექტიციდით. ფერომონების გამოყენება აზიური ფაროსანას საწინააღმდეგოდ ღონისძიებებში მეტად მნიშვნელოვანია, რადგანაც სწორედ ფერომონების გამოყენებით ამერიკელმა ფერმერებმა შეძლეს ბაღებში 12-14 წამლობა შეემცირებინათ 2 წამლობამდე. ამერიკელებმა, დაახლოებით, 7 წელი მოანდომეს აზიური ფაროსანას ფერომონის შექმნას და სისტემის დანერგვას. ამ პრაქტიკამ მეტად გაამართლა და აი, წელს, ჩვენც სწორედ სხვადასხვა ადგილებში განთავსებული

ფერომონების საშუალებით გვინდა მავნებლის რაოდენობის დადგენა და შესაბამისი ღონისძიებების დაგეგმვა. ჩვენთან, საქართველოში საკარმიდამო ნაკვეთები ერთმანეთთან ძალიან ახლო-ახლო მდებარეობს და იქ ერთ ფერომონიან დამჭერზე მიღებული ინფორმაცია შეიძლება განვავრცავდეთ.

რამდენად საზიანოა შესანამი პრაპრატები ფუტკრისთვის?

— ეს მნიშვნელოვანი საკითხია, რადგან ხშირად ერთ სივრცეშია განთავსებული საცხოვრებელი სახლი, სასოფლო-სამეურნეო კულტურები, ფუტკარი, სახმელი წყალი. მთავარია ფაროსანას წინააღმდეგ პრეპარატის გამოყენების დროს ფუტკარი არ მოხვდეს შესხურების ჭავლში, ანუ უშუალოდ არ შეესხას წამალი ფუტკარს. გარდა ამისა, უნდა ვიცოდეთ, რომ ყვავილობისას მცენარეების შენამვლა ისედაც არ შეიძლება — ეს წესი მკაცრად დასაცავია. ზოგადად, წამლობის ჩატარებამდე უნდა განხორციელდეს ფუტკრის დაცვის ღონისძიებები. რამენაირად ფუტკარი უნდა მოვარიდოთ ქიმიურ ნამლობას, ის არ უნდა გამოუშვან სკებიდან 2-3 დღის განმავლობაში. წამლობა უნდა ჩატარდეს დილის და საღამოს საათებში! 2017 წლის გამოცდილებამ აჩვენა, რომ, სათანადო სიფრთხილის გამოჩენისას, ფაროსანას წინააღმდეგ რეკომენდებული პრეპარატების რეგლამენტების დაცვით ჩატარებული წამლობა ფუტკრისთვის საშიშროებას არ წარმოადგენს.

შარჟან უფასოდ ხდება შენამვლა. რატომ გადაწყვიტა სახელმწიფომ ნაღს — აღარ დაარბოს შესანამი პრაპრატები, რომელიც ფაროსანას, გლიხება უკვე მაღაზიაში უნდა შეიძინო?

— 2017 წელს შემუშავებული სტრატეგიის შესაბამისად განხორციელდა მავნებლის საწინააღმდეგოდ ღონისძიებები მოსახლეობის საკარმიდამო ნაკვეთებში თხილზე, რამაც უზრუნველყო თხილის მოსავლის დაცვა ფაროსანასაგან. თუმცა შარჟან თხილი დაზიანდა სოკოვანი და ბაქტერიული დაავადებებისა-

გან, რაც ჭარბი ნალექით იყო გამოწვეული. აღნიშნული ღონისძიების ჩასატარებლად შარჟან 3000-მდე ოპერატორი დავატრენინგეთ, გადავეცით 1500 ცალი ზურგის „სოლო აპარატი და თითო ჯგუფს მივეცით 30 ჰექტრის დამუშავების არეალი. თხილის ბაღებიდან მავნებელი გადავიდა სიმინდის ყანებში, სადაც ზურგის აპარატი აღარ გამოდგებოდა და ამიტომ გამოვიყენეთ ის ტექნიკა, რომელიც მხოლოდ სურსათის ეროვნულ სააგენტოს გააჩნია. ღონისძიებებში გამოყენებული იყო, ასევე, მსუბუქი ვერტმფრენი, რომელიც სიმინდის ყანებში, დაუსახლებელ ტერიტორიებზე მუშაობდა. წელს ტექნიკური საშუალებები გავაძლიერეთ, მაგრამ მაინც ველოდებით მავნებლის დიდი რაოდენობით გამოჩენას. ჩვენ თერმული ნისლის აპარატებს, ძირითადად, სოფლის ტერიტორიების დასამუშავებლად გამოვიყენებთ. სააგენტო ასევე განახორციელებს სიმინდის ფართობების დამუშავებას, თუმცა საკარმიდამო ნაკვეთებში მოსახლეობამ თავად უნდა განახორციელოს ღონისძიებები.

ჭამენ თუ არა შინაური ფრინველები და ცხოველები აზიურ ფაროსანას და რამდენად პარავალია აღაშინებისთვის ფაროსანათი ნაკვები ფრინველის თუ ცხოველის ხორცი?

— ამერიკაში ჩატარებული კვლევებით დადგინდა, რომ ფაროსანათი დასენიანებული ცხოველთა საკვების გამოყენებისას ძროხის რძეში ფაროსანას სუნი და სხვა ნივთიერება არ გადავიდა. სასურველია, რომ ქიმიური ნამლობის შედეგად დახოცილი ფაროსანა შინაურმა ფრინველმა არ გამოიყენოს საკვებად. თუმცა, 15 წლიანი გამოცდილებით, ამ მიმართულებით ამერიკელებს პრობლემა არ დაუფიქსირებიათ.

იგაბება თუ არა ფაროსანასთან ბრძოლის ფარგლებში მისი ბიოლოგიური მტრის — საშურაი კრაზანას შემოყვანა?

— საქართველოში სამურაი კრაზანას შემოყვანა არ იგეგმება. მიმდინარეობს მუშაობა ადგილობრივი ბარაზიტების მოძიებაზე. ამ მიზნით დაგეგმილია ბიო-ლაბორატორიის შექმნა.

თუ აზინასებას ფაროსანას წინააღმდეგ საცივიერო კვლევაზე სახელმწიფო და რა სახის კვლევაში მიმდინარეობს? შეიქმნას თუ არა მათ ახალი ნამალი ფაროსანასთან საბრძოლველად?

— შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი საგრანტო კონკურსის საფუძველზე შეარჩევს პერსპექტიულ მიმართულებებს — აზიური ფაროსანას წინააღმდეგ ბიოაგენტებისა და ბიოლოგიური მტრების გამოვლენა, ასევე, მცენარეთა დაცვის საშუალებების ეფექტურობის შესწავლა. წარდგენილი პროექტების შეფასებას განახორციელებენ უცხოელი ექსპერტები.

10 ოქტობერი გასულია

რომელთა შრომაც ფასდაუდებელია," - განაცხადა მინისტრის მოადგილემ ჟურნალისტებთან საუბრისას.

დამსახურებულ მეტყვევებთან ერთად, მადლობის სიგელი გადაეცა გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) პროგრამის „ბიომრავალფეროვნების ინტეგრირებული მართვა სამხრეთ კავკასიაში“ გუნდის ხელმძღვანელს, ბენედიქტ იბელეს და ერის მისს - პროგრამის თანამშრომელს, სატყეო განათლების განვითარების კუთხით განუვლი მნიშვნელოვანი დახმარებისათვის. დაჯილდოების ცერემონიალს არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენლები, კაჭრეთის პროფესიული საზოგადოებრივი კოლეჯის „აისი“ სატყეო დარგის სტუდენტები და სხვა მონაწილეები ესწრებოდნენ.

საქართველოში მეტყვევის პროფესიული დღე 1999 წლიდან აღინიშნება. 2013 წლიდან, საქართველოს მთავრობის ინიციატივით, სატყეო სექტორის ინსტიტუციური და საკანონმდებლო რეფორმა დაიწყო. დამტკიცდა ეროვნული სატყეო კონცეფცია და შემუშავდა ახალი ტყის კოდექსი. რეფორმის მიზანი ტყის მდგრადი მართვის სისტემის ჩამოყალიბებაა, რომელიც საქართველოში ტყეების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლების გაუმჯობესებას, ბიომრავალფეროვნების დაცვას, ტყეების ეკოლოგიური ფასეულობების გათვალისწინებით, მათი ეკონომიკური პოტენციალის ეფექტიან გამოყენებას უზრუნველყოფს.

მეტყვევის დღე ბოტანიკურ ბაღში აღინიშნა. გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილემ, იური ნობაძემ მეტყვევებს პროფესიული დღე მიულოცა, წარმატებული საქმიანობისთვის, სიმბოლური საჩუქრები და მადლობის სიგელები გადასცა. ეროვნული სატყეო სააგენტოს უფროსმა, თორნიკე გვაზავამ, სატყეო სექტორში ბოლო წლებში მიმდინარე საკანონმდებლო და ინსტიტუციური რეფორმებზე ისაუბრა.

„საქართველოში მეტყვევის პროფესიული დღე 1999 წლიდან აღინიშნება. დღეს ჩვენ მადლობის სიგელები და სიმბოლური საჩუქრები გადავცით მეტყვევებს, იმ წარმატებული საქმიანობისთვის, რომელსაც ისინი 24 საათიან რეჟიმში ახორციელებენ. ამ ადამიანებს პროფესიული მოღვაწეობის შესრულება ხშირად საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად უკდებათ. დღეს გამოვარჩიეთ რამდენიმე მათგანი და რა თქმა უნდა მათ უკან დგას მათივე კოლეგები,

კობა სილაგაძე
სამცხე-ჯავახეთის სატყეო სამსახურის უფროსი მეტყვევი

ბორჯომის რაიონში დავიბადე და ამ ლამაზ ბუნებაში გავიზარდე. პროფესიის არჩევა, პირველ რიგში, ბუნების განსაკუთრებულმა სიყვარულმა და იმ მეტყვევებთან ურთიერთობამ განაპირობა, რომლებიც ძალიან დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდნენ. თუმცა, მერე მივხვდი, რომ ბოლომდე არ მქონდა გათავისებულები, თუ რამხელა შრომასა და სირთულეებს მოითხოვდა მეტყვევის პროფესია.

სამუშაო დილა 6 საათზე იწყება. ტყეში გასვლის ყოველი დღე სიახლეებით არის სავსე, რადგან

ტყესთან, ცოცხალ ორგანიზმთან გვაქვს შეხება. ჩვენ ექიმებავით ვართ, სიცოცხლესთან გვაქვს საქმე, რაც განსაკუთრებულ პასუხისმგებლობას მოითხოვს. მეტყვევები ერთმანეთს ყოველ დღე ვეხმინებით; ყოველი დღე იწყება შფოთვით - სადმე ხანძარი ხომ არ არის, სადმე რამე ხომ არ ფუჭდება, ვინმეს ხომ არ უჭირს, რომ მივიდეთ და დავეხმაროთ. სხვაგვარად არ გამოდის; ზოგჯერ ერთი ადამიანი უძლურია; გვერდში დგომა და გუნდურობა საჭირო, რაც ჩვენს პროფესიულ ზრდაზე აისახება. ძლიან მნიშვნელოვანია ახალი თანამშრომლების მხარდაჭერა, მათთვის იმ ცოდნისა და გამოცდილების გაზიარება, რაც, თავის დროზე, ჩვენ გაგვიზიარეს. ტყესთან შეხება სულ სხვაა. თეორიულ ცოდნასთან ერთად, ტყეში გასული სულ სხვანაირად იზრდება, ყოველდღე ახალს სწავლობ.

დროთა განმავლობაში ისეთ ადამიანებთან მომიხია ურთიერთობა, იმდენად შემაყვარეს ჩემი საქმე, რომ მთელი ჩემი ცხოვრება ჩემი პროფესიაა. მეტყვევი განსაკუთრებული ადამიანი უნდა იყოს, ბუნებაზე განსაკუთრებულად შეყვარებული. სხვაგვარად ის ვერ იქნება ნამდვილი პროფესიონალი და საქმის ნამდვილი გულშემატკივარი.

უნაბი

ბიოლოგიურ-სამეურნეო თავისებურებები

უნაბი (ურნაბი, იუიუბა, ჟუჟუბა, ზიზიფუსი) ხე-ჭრელისებრთა ოჯახის ერთ-ერთი საუკეთესო წარმომადგენელია. მისი სამრეწველო ბაღები სამხრეთ-აღმოსავლეთ ჩინეთში (შანდონგი) 200 ათას ჰექტარზეა გადაჭიმული. ჩინეთსა და იაპონიაში მას უწოდებენ ახალგაზრდობის და სილამაზის სიმბოლოს, ხოლო უნაბის მსხვილნაყოფა ჯიში (დონგ-დაო) ჩინური ახალი წელის სუფრის აუცილებელი და მნიშვნელოვანი ატრიბუტია.

შუა საუკუნეებიდან უკვე გვხვდება, სავარაუდოდ იგი შემოტანილი უნდა იყოს არაბი და შუააზიელი ვაჭრების მიერ აბრეშუმის გზის არსებობის პერიოდში.

უნაბის სამრეწველო მსხვილნაყოფა ჯიშები: ტა - იან ცზაო (ლანგი) და ლი - ცზიაო (ლი). საქართველოში გასული საუკუნის 30-წლიან წლებში იქნა შემოტანილი. ხოლო შემდეგ წლებში ასევე გავრცელდა ტაჯიკური შედარებით წვრილნაყოფა ჯიშებიც (ვახში, ფინიკი და სხვა). აღნიშნული კულტურის სამეცნიერო შესწავლის კვლევები აქტიურად მიმდინარეობდა გასული საუკუნის 80-იან წლებში (ლ. მოსიაშვილი). დღეისათვის საქართველოში გავრცელებული უნაბის ხეები წარმოდგენილია ფესვის ამონაყრებისა და სპონტანური თესლნერგების სახით გამრავლებული ფორმებით.

აღნიშნული კულტურა საქართველოში ძირითადად გვხვდება დასავლეთ საქართველოს ზღვისპირა რეგიონებში (სამეგრელო, აჭარა) და კახეთში ლაგოდეხის მუნიციპალიტეტში, თუმცა ერთეული ხეების სახით ასევე გაშენებულია ქვემო ქართლში, შიდა ქართლში, იმერეთში და გურიაში.

უნაბი სინათლის და სითბოს მოყვარული მცენარეა, ნაყოფების ნორმალურად მომწიფებისათვის მოითხოვს 2900-დან 3200-მდე აქტიურ ტემპერატურათა ჯამი. კარგად უძლებს ზამთრის ყინვას -25-27°C. მიუხედავად

უნაბის ნაყოფი მრავალ სასარგებლო ნივთიერებას - შეიცავს 20 - 25 %-მდე ნახშირწყლებს, ცილებს, ორგანულ მუხავებს (ფოლის მუხავა და სხვა), ტრიტერპენოიდებს, საპონინებს, სტეროიდებს, ასევე ვიტამინებს C (დიდი რაოდენობით), B1, B3, B6, P და სხვა. ნაყოფებში გვხვდება სასარგებლო მინერალური ნივთიერებები - კალიუმი, რკინა, მაგნიუმი, კობალტი, იოდი და სხვა. უნაბის ფოთლებიც მდიდარია სამკურნალო ნივთიერებებით - მასში აღმოჩენილია ვამლის, ქარვის და ღვინის მუხავები, ასევე კუმარინები, ალკალოიდები და სხვა. მისი ნაყოფები, ნახარშები და ნაყენები ხასიათდება ანტისეპტიკური, ანტიოქსიდანტური და ანტიმიკრობული თავისებურებებით.

საქართველოში უნაბის არსებობის შესახებ ისტორიული და ლიტერატურული მონაცემები

გვალვამდობისა, ტენიან პირობებში გაცილებით უკეთესად იზრდება და კარგ მოსავალს იძლევა, თუმცა ჭარბ წყალში დგომამ შესაძლოა გახიზნოს გამოიწვიოს. ეს ხეხილოვანი კულტურა უპირატესობას ანიჭებს ოდნავ მუავე ნაყოფიერ ნიადაგებს.

ჯიშების უმეტესი ნაწილი თვითფერტილი ან ნახევრადთვითფერტილია, თუმცა რამდენიმე ჯიშის დარგვა ბაღში მკვეთრად აუმჯობესებს ნაყოფების ხარისხს.

უნაბის ფესვებს პოლიფენოლების მაღალი შემცველობის გამო იყენებდნენ აბრეშუმის შესაღებად.

მისი ნაყოფები გამოირჩევა უნიკალური დიეტური და სამკურნალო თვისებებით. გამოიყენება როგორც ნედლად ასევე ჩირის სახით. მისგან ამზადებენ გადამუშავებულ პროდუქტებს - ჯემებს და ხილფაფებს, ასევე ლიქიორებს და სხვა სპირტიან სასმელებს.

უნაბის ფოთოლი გამოირჩევა

უნაბი უპირატესობას ანიჭებს ნაყოფიერ, კარგი აერაციის უნარის მქონე მსუბუქ ნიადაგებს.

უნაბი ადრე შედის მსხმოიარობაში. მოსავალს იძლევა დარგვიდან მე-2-3 წელს, სრულ მსხმოიარობაში 5-6 წელს შედის. ხასიათდება ხანგრძლივი სიცოცხლის უნარიანობით, ჩინეთში ცნობილია უნაბის ეგემპლარები რომელთა ხნოვანება 400 - 500 წელს აღემატება. საშუალო მოსავლიანობა 1 ხეზე 12-20 კგ-ს აღწევს, ხოლო საჰექტარო საშუალო მოსავლიანობა 10 - 14 ტონა/ჰა-ზე შეადგენს.

რბილობის კონსისტენცია ოდნავ ფეხილოვანია, მსხვილნაყოფა უნაბის ჯიშების 30 გრამამდეა, წვრილნაყოფა 10-15 გრამის ფარგლებში

მავნებელ-დაავადებებიდან უნაბს ძირითადად აზიანებს ტკიპები. თუმცა მათი კონტროლი მარტივად შესაძლებელია სეზონის განმავლობაში შესაბამისი 2-3 ნამლობის ჩატარებით.

უნაბის საშუალო საბითუმო ფასი ადგილობრივ ბაზარზე უკანასკნელი რამდენიმე წლის მანძილზე სტაბილურია და ხარისხის მიხედვით 1,0 -1,5 ლარის ფარგლებში მერყეობს, ამიტომ, შესაბამისი რეგიონის მეხილე ფერმერებისთვის უნაბის ნამყენი ჯიშებით მცირე ბაღების გაშენება კარგი შესაძლებლობაა წარმოების დივერსიფიკაციისთვის.

მნივე მდგომარეობაში უნაბის ნაყოფის 90%-ზე იღებს დამახასიათებელ ყავისფერ შეფერილობას. რეგიონების მიხედვით იგი ძირითადად შემოდის სექტემბერ-ოქტომბრის პერიოდში.

საშუალო მოსავლიანობა 1 ხეზე 12-18 კგ -ს აღწევს.

უნაბის წარმოება ჯიშების შესაბამისად შესაძლებელია, როგორც ადმოსავლეთ, ასევე დასავლეთ საქართველოში, თუმცა, სამრეწველო მოსავლის მისაღებად საუკეთესო რეგიონებად კახეთი და სამეგრელო შეიძლება

ბაჰენების სისტემები:

ბაღში მცენარეთა განლაგების სწორი სისტემის შერჩევა საშუალებას იძლევა ფართობის ერთეულზე განლაგდეს მცენარეთა ოპტიმალური რაოდენობა, რათა უზრუნველყოფილი იყოს მცენარეთა მიერ კვების არის მასივური ათვისება, სინათლის უფექტური გამოყენება, ტექნოლოგიური პროცესების მექანიზაცია, გაიზარდოს შრომის ნაყოფიერება.

უნაბის სამრეწველო ბაღის გასაშენებლად შესაძლებელია გამოვიყენოთ შემდეგი გაშენების სქემები 5 X 5, 5 X 4 და 5 X 3 უნაბის დარგვა შესაძლებელია როგორც შემოდგომით, ასევე ადრეულ გაზაფხულზე. უკეთესი უმჯობესია უნაბის გადარგვა ბელტით

დარგვის დროს სასურველია ორმო ამოდებული იყოს რამდენიმე დლით ადრე ბაღის გაშენებამდე, ორმოს დიამეტრი უნდა შეადგენდეს 50-60 სმ-ს, ხოლო სიღრმე - 30-40 სმ. დარგვის დროს ყურადღება ექცევა ნამყენი ადგილის განთავსებას, რომელიც ნიადაგის ზედაპირიდან 3-5 სმ-ს სიმაღლეზე მაინც უნდა იყოს. დარგვის შემდეგ აუცილებელია სარის შედგმა და მასზე მცენარის დამაგრება

უნაბის მსოფლიოში გავრცელებული ჯიშები:

საქართველოში უნაბი წარმოდგენილია ძირითადად ფესვის ამონაყრებითა და თესლ-ნერგების სახით. მისი მცნობა პრაქტიკაში არ გვხვდება. თუმცა მისი გამრავლების საუკეთესო მეთოდია მცნობით გამრავლება, რადგან ამ დროს შენარჩუნებულია მისი ჯიშობრივი მახასიათებლები.

აპროთექნიკური თავისებულობები:

დარგვის დროს სასურველია ორმო ამოდებული იყოს რამდენიმე დლით ადრე ბაღის გაშენებამდე, ორმოს დიამეტრი უნდა შეადგენდეს 50-60 სმ-ს, ხოლო სიღრმე - 30-40 სმ.

დარგვის წინ ნერგები მიაქვთ დარგვის ადგილზე, ათავსებენ მზისგან დაცულ ადგილზე და ფესვების გამოშრობის თავიდან ასაცილებლად, აფარებენ სველ ტილოს.

დარგვის წინ ნერგი უნდა შემოწმდეს და დაზიანებული ფესვის ბოლოები ზომიერად ნაკვეცდეს. ფესვებს ორმოში კარგად შლიან. ფესვებს შორის სიცარიელე რომ შეივსოს, საჭიროა მიეყაროს ფხვიერი მიწა და ფხვით მიეტკვნოს. მიწის მიყრისას ნერგი აწვე-დანვეთ, ფრთხილად უნდა შეირხეს. ნამყენი ადგილი თავსდება ნიადაგის ზედაპირიდან 3-5 სმ-ს სიმაღლეზე. დარგვის შემდეგ უმჯობესია სარის შედგმა და დარგული ნერგის გარშემო ჯამის გაკეთება.

გასხვლა-ფორმირება

უნაბი ძირითადად მსხმოიარობს ერთწლიან ნაზარდებზე, ამიტომ მოსავლის ერთხელ მიღების შემდეგ ტოტი აღარ იძლევა მოსავალს. ამ თავისებურების გამო, გასხვლის გარეშე უნაბს მიდრეკილება აქვს ტოტების გამიშვლებისკენ, მსხმოიარობის პერიოდში გადანაცვლებისა და ნაყოფების სინვრილისკენ. რამდენიმე წლის გაუსხლაზე უნაბი სიმაღლეში აღწევს 4-5 მეტრს და შემდეგ ხმება, ამიტომ მის გასხვლას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს. უნაბის სხვლის მიზანია მივიღოთ ყოველწლიური ნაზარდი, რომელიც განლაგებულია ხის ქვედა ნაწილებში, რათა არ მოხდეს მსხმოიარობის ზემოთ გადანაცვლება.

უნაბის და ნექტარინის ფორმირების საუკეთესო მეთოდს წარმოადგენს ჯამისებრი ფორმირება, თუმცა ინტენსიურ ბაღებში მიმართავენ ლიდ-

რულ, შპინდელის, იფსილონისებურ და ტატურას ტიპის ფორმირებასაც.

ჯამისებურად ფორმირებული უნაბის ხე იფსილონისებურად ფორმირებული უნაბის ხე

მოვლის თავისებულობები

უნაბის წარმატებული მოყვანა შეუძლებელია მავნებელ-დაავადებების წინააღმდეგ მიზანმიმართული ინტეგრირებული დაცვის გარეშე. უნაბს განსაკუთრებით აზიანებს დაავადებები: ფოთლის სიხუტე და კლასტროსპოროზი და მავნებლები (ბუგრები, ადმოსავლური ნაყოფჭამია, ტკიპები). ფოთლის სიხუტის წინააღმდეგ ეფექტური ღონისძიებაა მოსვენების პერიოდში, კვრტების დაბერვამდე სპილენძის პრეპარატების გამოყენება, ხოლო მავნებლების წინააღმდეგ შესაბამისი ქიმიური და ბიოლოგიური საშუალებების გამოყენება. ასევე დიდი მნიშვნელობა აქვს ბრძოლის მექანიკურ ღონისძიებებს (ჩამოცვენილი ფოთლებისა და ანასხლავის დროული გატანა ბაღიდან) და გენტიკურ მეთოდს (გამძლე ჯიშების შერჩევა.

ჯიშური შიგნადაცნობა

საქართველოში უნაბის ადგილობრივი და ინტროდუცირებული მრავალი ჯიშია გავრცელებული. თავისი არომატით და სავსემოვნო თვისებებით გამოირჩევა ადგილობრივი ე.წ. ხიდისთაური ატმების რიგი, რომელიც სამწუხაროდ იშვიათად გვხვდება სამრეწველო ნარგავებში.

ქართველი სელექციონერების მიერ (ვ. ბესტავაშვილი, ვ. ვვალაშვილი, ე.ერისთავი და სხვა) შექმნილია მთელი რიგი უნაბის ჯიშებისა (ბესტავაშვილი, ნედისური, ვაჟური, მარიამი, ნედისური წითელი, სანდო) და სხვა, რომლებიც ხასიათდებიან მთელი რიგი დადებითი თვისებებით: მიმზიდველი სასაქობლო სახე,

მაღალი სავსემოვნო თვისებები, უნივერსალური მოხმარება.

ქვემოთ მოცემულია საქართველოში გავრცელებული ზოგიერთი უნაბის ჯიშის მოკლე დახასიათება:

საკონსერვო საადრეო გამოყვანილია ი.რიბაზის მიერ ყირიმში (ნიკიტის ბოტანიკური ბაღი) მამი როსისა და რედ ბერდ კლინგის ჰიბრიდიზაციით. ხე ძლიერი ზრდისაა, მსხმოიარობას იწყებს მე-3-4 წელს, მსხმოიარობს უხვად და რეგულარულად, იკრიფება ივლისის I დეკადაში (შიდა ქართლის პირობებში), კარგად იტანს ტრანსპორტირებას, მოკრეფის შემდეგ ინახება 5-6 დღე, მგრძნობიარეა კლასტროსპოროზისა და ფოთლის სიხუტისადმი, ახასიათებს ნაყოფის ცვენა, გამოიყენება როგორც სასუფრედ, ისე საკონსერვოდ. ნაყოფი საშუალო ან საშუალოზე მსხვილია. საშუალო მასა 120-140 გრამი. ნაყოფი მრგვალია. კანი - ყვითელი, 25-50%-ზე აქვს მიმზიდველი წითელი გვერდი, შებუსვა - ნაზი, ხავერდისებრი, რბილობი - თეთრი, წვნიანი, მომუავო-მოტკპო მცირე არომატით, კურკა რბილობს არ სცილდება. როგორც ადრეული სიმწიფის ჯიშის გავრცელებულია ადმოსავლეთ საქართველოში.

ამსდენი ამერიკული ჯიშია, შემთხვევითი თესლწერგია. ნაპოვნია XIX საუკუნის 60-იან წლებში. ხე საშუალო ზრდისაა, მსხმოიარობაში შედის დარგვიდან მე-3 წელს, იკრიფება ივნისის შუა რიცხვებიდან, ნაკლებად იტანს ტრანსპორტირებას. ნაყოფი წვრილი ან საშუალო ზომისაა, საშუალო მასა 100-120გ, მრგვალია, მუცლის მხარეზე გამოკვეთილი ღარით. კანი - მოთეთრო-მომწვანო, მზის მხარე დაფარულია მუქი და ღია წითელი გვერდით, შებუსვა უხვი, რბილობი - მომწვანო-მოთეთრო ფერის, რბილი და წვნიანი, მომუავო-მოტკპო, კურკა საშუალო ზომისაა, ოვალური ფორმის.

ღობიოს კულტურის სარევეები

ლობიო (*Phaseolus*) პარკოსანთა ოჯახის მცენარეა. იგი კულტივირდება მთელ მსოფლიოში. მისი სამშობლოა ცენტრალური და სამხრეთი ამერიკა. ჩვეულებრივი ლობიო (*Phaseolus vulgaris*) ამერიკიდან ევროპაში შემოიტანეს მე-16 საუკუნეში. დასავლეთ საქართველოში, კერძოდ, გურიაში და სამეგრელოში ლობიო მე-17 საუკუნიდანაა კულტივირებული. აღმოსავლეთ საქართველოში უფრო მოგვიანებით გავრცელდა, იგი სამარცვლე პარკოსანთა შორის პირველ ადგილზეა. საქართველოში ლობიო ერთ-ერთი ტრადიციული კულტურაა, რომელსაც ჩვენ სამზარეულოში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია, მას იყენებენ როგორც ნედლი პარკის, ისე მწიფე მარცვლის სახით, ლობიოს მწვანე პარკი ფართოდ გამოიყენება საკონსერვო მრეწველობაშიც; მეცხოველეობაში ცხოველთა საკვებად იყენებენ მწვანე მასას, მის სილოსს (სიმინდთან ერთად). ლობიოს მარცვალი შეიცავს 31%-მდე ცილას, 50-60% ნახშირწყლებს, 3,6%-მდე ცხიმს.

ლობიოს ზიანს აყენებენ სხვადასხვა სარეველა მცენარეები: ბურჩხა (*Echinochloa crus-galli* (L.) R. et Sch.), ერთწლიანი თივაქსრა (*Poa annua* L.), ჩიტიფეტვა (*Phalaris arundinacea* L.), მწვანე ძურწა (*Setaria viridis* (L.) P. B.), ყვითელი ძურწა (*Setaria glauca* (L.) P. B.), ჯიჯლაყა (*Amaranthus retroflexus* L.), საპონელა (*Anagallis coerulea* Schreb.), ორკბილა (*Bidens tripartita* L.), წიწმბატურა (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medic.), ნაცარქათამა (*Chenopodium album* L.), ლემა (*Datura stramonium* L.), ნემსიწვერა (*Geranium sanguineum* L.), გვირილა (*Matricaria* L.), ჰელიოტროპი (*Heliotropium lasiocarpum* Fisch. Et Mey.), ყვითელი ძიძო (*Melilotus officinalis* L.), მათიტელა (*Polygonum* L.), დანდური (*Portulaca oleracea* L.), გაზაფხულის თავყვითელა (*Senecio vernalis* W. et K.), მინდვრის მდოგვი (*Sinapis arvensis* L.), სპერგულა (*Spergula* L.), ჟუნჟრუკი (*Stallaria media* (L.) Cyr.), თეთრი სამყურა (*Trifolium repens* L.), ჭინჭარი (*Urtica dioica* L.), ღორის ბირკა (*Xanthium strumarium* L.) და სხვა.

ქვემოთ მოცემულია ზოგიერთი მათგანის მოკლე დახასიათება.

ერთწლიანი, ბალახოვანი, მხამიანი სარეველაა, განსაკუთრებით მხამიანია ფესვები, რადგან შეიცავს საპონინებს. ფურისელასებრთა ოჯახის წარმომადგენელია. ფესვი - მთავარდერძა, წვრილი; ღერო - მხოხავი, ოთხნახნაგიანი, 5-30 სმ სიგრძის; ფოთლები - მოპირდაპირედ განლაგებული, მჯდომარე, ლანცეტა ან მოგრძო კვერცხისებური, კიდემთლიანი; ყვავილები - წითელი, ან თეთრი ან ყვითელი, ვითარდება ფოთლის უბესთან, დიამეტრით 10-15 მმ; ნაყოფი - კოლოფი, მომრგვალო, ერთბუდინი, თესლი მცირე ზომის, მწიფდება აგვისტოდან ოქტომბრის ბოლომდე.

სპერგულა - *Spergula* L.

ერთწლიანი, ბალახოვანი, სარეველა მცენარეა მიხაკისებრთა ოჯახიდან, 15-20 სმ სიმაღლის; ფოთლები - ხაზურა; ყვავილები - მცირე ზომის, თეთრი, ყვავილობს ივნისიდან სექტემბერამდე; ნაყოფი - კოლოფი, კვერცხისებური ფორმის, თესლი 1,1 მმ დიამეტრის, სფერული, ლინზისებურად შეჭყლეტილი, ყავისფერი, მწიფდება ივლისიდან აგვისტომდე; მცენარე უპირატესობას ანიჭებს მჟავე და ტენიან ნიადაგებს.

ჟუნჟრუკი - *Stallaria media* (L.) Cyr.

ჩიტიფეტვა - *Phalaris arundinacea* L.

მრავალწლიანი, ფესურიანი, ბალახოვანი მცენარეა მარცვლოვანთა ოჯახიდან; ფესვთა სისტემა - ფუნჯა, ფესურა გრძელი, მხოხავი, მოყვითალო-ყავისფერი; ღერო - სწორმდგომი, შეუბუსავი, გლუვი, სიმაღლით 50-200 სმ; ფოთოლი - მარტივი, ლანცეტისებური ან ხაზურა, ბოლო წვეტიანი, ქვედა მხარეს შეუბუსული; ყვავილეთი - საგველა, ყვავილი პატარა, მომწვანო, იასამნისფერი ელფერით, ყვავილობს ივნისიდან სექტემბრის ბოლომდე; ნაყოფი - ყავისფერი ან მოყვითალო მარცვალა, სიგრძით 1.7-2.5 მმ, მწიფდება ივლის-აგვისტოში.

ნემსიწვერა - *Geranium sanguineum* L.

მრავალწლიანი, ბალახოვანი, ფესურიანი მცენარეა ნემსიწვერასებრთა ოჯახიდან; ფესურა - გრძელი, ხორცოვანი; ღერო - შეუბუსული, დატოტვილი, 20-50 სმ; ფოთლი - მომრგვალო ან თირკმლისებური, 5-7 ლანცეტა ან ვიწრო ელიფსურ სეგმენტებად გაყოფილი, რომლებიც თავის მხრივ 2-3 ნაწილად იყოფა; ყვავილი - წითელი, საყვავილე ღერძი ერთყვავილიანია, ყვავილობს ივნის-ივლისში; ნაყოფი - კოლოფი, ნაყოფს იძლევა ივლისიდან სექტემბრის ბოლომდე.

ღორის ბირკა - *Xanthium strumarium* L.

ერთწლიანი, ბალახოვანი, სარეველა მცენარეა რთულყვავილოვანთა ოჯახიდან; ფესვი - მთავარდერძა; ღერო - სწორი, უხეში, დატოტვილი, მონაცრისფრო-მწვანე ან მოწითალო, შეუბუსული, 30-120 სმ სიმაღლის; ფოთლები - გულსებური, 3-5 ნაკვთიანი, კიდედაკბილული, ყუნწიანი, ზემოდან - მწვანე, ქვემოდან - ღია მწვანე, 10 სმ-მდე სიგრძის; ყვავილი - შეკრებილია ფოთლის უბესთან, ყვავილობს ივლის-სექტემბერში; ნაყოფი - მოგრძო-ოვალური, ეკლიანი თესლურა, დიამეტრით 1-2 სმ, მწიფდება სექტემბერ-ოქტომბერში.

საპონელა - *Anagallis coerulea* Schreb.

მიხაკისებრთა ოჯახის წარმომადგენელია; ერთწლიანი ბალახოვანი მცენარეა; ღერო - სუსტი, მწოლარე, ცილინდრული, დატოტვილი, 10 სმ-მდე; ფესვი - ფუნჯა; ფოთლები კვერცხისებური, ბოლოში წაწვეტებული; ყვავილები მცირე ზომის, თეთრი; ყვავილობს - მაის-აგვისტოში; ნაყოფი - კოლოფი, მოგრძო ფორმის; თესლი - მომრგვალო ან თირკმლისებური, მუქი ყავისფერი ან მონაცრისფრო-ყავისფერი, სიგრძე 0.75-1.25 მმ, ერთი მცენარე იძლევა 15 000 თესლს, აღმოცენების უნარს 2-5 წლის განმავლობაში.

წინმატურა - Capsella bursa-pastoris (L.) Medic.

ერთწლიანი, ბალახოვანი სარეველა მცენარეა ჯვაროსანთა ოჯახიდან. ფესვი - მთავარღერძა; ღერო - სწორი, მარტივი, დატოტვილი, სიმაღლე 20-60 სმ; ფოთოლი - მორიგეობით განლაგებული, მჯდომარე, მოგრძო-ლანცეტისებური; ყვავილი წვრილი, თეთრი ფერის, ყვავილობს აპრილიდან აგვისტომდე; ნაყოფი - ჭოტაკი, სიგრძე 5-8 მმ, უკულმა სამკუთხაგულისებური; თესლი - მოყავისფრო-მოყვითალო, ოვალური, ბადისებური ზედაპირით, სიგრძე 1-2.5 მმ, სიგანე 0.5-0.7 მმ, მწიფდება მაისიდან სექტემბრამდე, ერთი მცენარე იძლევა 70 000 თესლს;

პელიტროპი - Heliotropium lasiocarpum Fisch. Et Mey.

მრავალწლიანი, შხამიანი მცენარეა (მინისმედა ორგანოები და თესლი) ლაშქარასებრთა ოჯახიდან; ღერო - დატოტვილი, 20-50 სმ სიმაღლის; ყვავილები წვრილი, თეთრი, ყვავილობს ივნის-აგვისტოში; ფოთოლი - ელიფსური; ნაყოფი (თესლი) უკუკვერცხისებრი, ოვალური, წვერი მრგვალია, ფუძე - ოდნავ ოვალური, ზედაპირი უსწორმასწორო, ნაცრისფერი, ან მომწვანო-ყავისფერი, თესლის სიგრძე 1.25-1.75მმ; სიგანე 0.75-1 მმ.

ღემა - Datura stramonium L.

ერთწლიანი, ბალახოვანი, შხამიანი სარეველაა ძალყურძენასებრთა ოჯახიდან, დიდი რაოდენობით შეიცავს ალკალოიდებს; ფესვი - მთავარღერძა, დატოტვილი ძლიერი; ღერო 1.5 მ სიმაღლის; ფოთლები - მორიგეობით განლაგებული, კვერცხისებური, კიდედაკბილული, წვეროში წაწვეტებული, ზედა მხრიდან მუქი მწვანე, ქვედა მხრიდან მონაცრისფერი; ყვავილები ერთეული, კენწრული ან ფოთლის უბესთან განვითარებული, თეთრი, დიდი ზომის, არასასიამოვნო სუნით, ყვავილობს ივლის - აგვისტოში; ნაყოფი - ოთხბუდიანი კოლოფი, დაფარულია ეკლებით, თესლი თირკმლისებური, გლუვი, შავი, სიგრძე 3-3.5 მმ, სიგანე 1.5-2 მმ, ერთ კოლოფში მწიფდება 500-800 თესლი, ერთ მცენარეზე ვითარდება 25-45 ათასი თესლი.

გვირილა - Matricaria L.

ერთწლიანი, ბალახოვანი სარეველა მცენარეა რთულყვავილოვანთა ოჯახიდან, სპეციფიკური სუნით. ფესვი - მთავარღერძა; ღერო - შიშველი, შეუბუსავი, სიმაღლე 15-60 სმ, ძირიდან დატოტვილი; ფოთლები - მორიგეობით განლაგებული, მჯდომარე, ორმაგფრთისებრ დანაკვეთული; ყვავილედი - კალათა, დიამეტრით 25 მმ; ნაყოფი ცილინდრული თესლურა ოდნავ მოხრილი, გვერდებთან შეჭყლეტილი, წვრილი, ზედაპირი გლუვი, მუქი მწვანე, მასაში მოვერცხლისფრო - ნაცრისფერი, სიგრძე 0.8 - 1.25 მმ, სიგანე 0.2-0.3 მმ, ერთ მცენარეზე ვითარდება 5000 თესლი.

მინდვრის მდოვვი - Sinapis arvensis L.

ერთწლიანი, ბალახოვანი, ფართოფოთლიანი, შხამიანი სარეველა მცენარეა ჯვაროსანთა ოჯახიდან; ღეროს სიმაღლე 10-100 სმ; ფოთოლი - მჯდომარე, მოგრძო კვერცხისებრი, ყვავილი - ყვითელი; ნაყოფი - ჭოტი, ცილინდრული, შიშველი ან ოდნავ შებუსული, 2-4 სმ სიგრძის; თესლი - მრგვალი, შავი ან მუქი ყავისფერი, გლუვი ზედაპირით, დიამეტრი 1.25-1.75 მმ, აღმოცენების უნარს ინარჩუნებს ნიადაგში 10 წელიწადს, ერთი მცენარე ივითარებს 1200-2000 ცალ თესლს.

თეთრი სამყურა - Trifolium repens L.

მრავალწლიანი, ბალახოვანი სარეველა მცენარეა პარკოსანთა ოჯახიდან. ფესვი -მთავარღერძა, დატოტვილი, ვრცელდება 40-60 სმ სიღრმეზე; ღერო - მხოხავი, დატოტვილი, შიშველი; ფოთლები - რთული, სამფოთლოაკიანი, გრძელი ყუნწით, თითქმის სფეროსებური; ყვავილი - თეთრი, ყვავილობს მაისიდან გვიან შემოდგომამდე; ნაყოფი - პარკი, მოგრძო, ბრტყელი, 2-5 თესლით, თესლი გულისებურ-ოვალური, მოყვითალო, ღია ყავისფერი, სიგრძე 1-1.5 მმ, სიგანე 0.75-1.25 მმ, მწიფდება ივნის-ივლისში, ერთი მცენარე იძლევა 1000-10000 თესლს, რომელიც სიცოცხლისუნარიანობას ინარჩუნებს 2-3 წელს.

როგორ უნდა მოვუაროთ ხე-მცენარეებს

როგორ ჩავრგოთ ხე მცენარეები? როდის და როგორ შევწამლოთ? რა არის საჭირო იმისთვის, რომ გავახაროთ ისინი?

ეს ის კითხვებია, რომელზეც პასუხი თითქმის ყველას აინტერესებს.

გთავაზობთ ეროვნული საშენი მურნეობის სატყეო დარგის სპეციალისტის, **თენგიზ მეტრეველის რჩევებს.**

როგორ უნდა ჩავრგოთ ხე-მცენარეები

ბაღში საგაზაფხულო სამუშაოები თებერვლის ბოლოდან ან მარტიდან უნდა დაიწყოს, მანამ, სანამ მცენარეები კვირტებს დაბერავენ.

პირველ ეტაპზე, ვამზადებთ ორმოს, იმის მიხედვით თუ რა ზომის მცენარეს ვრგავთ. თუ მცენარე, დაახლოებით, 2-3 მეტრია, ორმო 80 სმ სიღრმეზე უნდა ამოთხაროს. შიგნით უნდა ჩაიყაროს ნაყოფიერი მიწა გადამწვარ ნაკვალში და პერლიტში არეული. საჭიროების შემთხვევაში, დრენაჟი გაკეთდეს. ჩარგვის შემდეგ, მცენარე აუცილებლად უნდა მოირწყას, საშუალოდ, 10 ლიტრი წყლით. ნიადაგის შემობარვა დიდ ხეებს, დაახლოებით, 1 მეტრის რადიუსზე, ხოლო ბუჩქებს და პატარა მცენარეებს - 0,5 მეტრის რადიუსზე სჭირდება.

როგორ უნდა მოვინწყათ ბაღის მცენარეები

გაზაფხულიდან ადრეულ შემოდგომამდე, მცენარეებს ხშირი მორწყვა სჭირდება. განსაკუთრებით ზაფხულში 2 დღეში ერთხელ მაინც აუცილებლად უნდა მოირწყას დილით ადრე ან გვიან, მაშინ როცა მზის სხივები მწველი არ არის. მიწის საერთო ზედაპირთან, მცენარეების ირგვლივ, ჯამები შედარებით ჩაღრმავებული უნდა იყოს.

ბასხვლა-ფორმირება

პირველ ეტაპზე საჭიროა ხე-მცენარეებისთვის ზედმეტი ტოტების მოცილება ანუ ფორმირება. ფოთლოვან ხეებს, გასხვლისას, აუცილებლად უნდა მოვაცილოთ ყველა ის ტოტი, რომელიც ვარჯის შიგნითა მიმართულებით იზრდება.

მცენარეთა წამლობა

საგაზაფხულო შეწამვლა მნიშვნელოვანი ღონისძიებაა და ტარდება მანამ, სანამ მცენარეებს სძინავთ, ანუ სანამ კვირტები დაებერებათ. კოკრებისა და ყვავილობის დროს, არც შეწამვლა და არც სხვა პროფილაქტიკური ღონისძიებები რეკომენდებული არ არის. რაც შეეხება შესაწამლ პრეპარატებს, მცენარეთა დაცვის სპეციალურ მაღაზიებში მათი დიდი არჩევანია წარმოდგენილი. ის მცენარეები, რომლებიც სოკოვანი დაავადებებით ზიანდებიან, უნდა შევწამლოთ სპილენძის პრეპარატებით - შაბიამნითა და ბორდოს ხსნარით. ამ პრეპარატების ადრეული შესხურება დიდი ხნით დაიცავს მცენარეს სოკოვანი დაზიანებისგან.

ნიადაგის გასანთიფერებლად, უამრავი ორგანული და არაორგანული სასუქი არსებობს, მათ შორის, არაორგანული გვარჯილა, ნიტროამოფოსი, NPK და ორგანული გადამწვარი ნაკვლი ან კომპოსტი.

წიწვოვან მცენარეთა მოვლა

ნაზამთრალი წიწვოვანებისთვის ფორმის დასაბრუნებლად და სწრაფად ზრდისთვის, გირჩევთ წიწვოვანის ვარჯის რომელიმე ბიოსტიმულატორით დამუშავებას და სასუქით კვებას.

წიწვოვან მცენარეთა გასხვლისათვის საუკეთესო დროა წლის ცივი პერიოდი, როდესაც მცენარე ისვენებს. თუმცა ეს ზოგადი მიდგომაა და განსხვავებულია წიწვოვანების სახეობების მიხედვით.

ტენიან და წვიმიან ამინდში სხვა რეკომენდებული არ არის. ტუიებს, კვიპაროებს და ღვიებს ახასიათებთ შიდა ტოტებისა და ნაზარდების ხმობა, რაც შემდგომში სოკოვანი დაავადების წყარო ხდება. ისინი აუცილებლად უნდა ჩამოიბერტყოს მცენარიდან.

სოკოვანი დაავადებების შემთხვევაში, აუცილებელი ხდება მცენარის წამლობა სპილენძის შემცველი პრეპარატებით - ბორდოსნარევის 1%-იანი ხსნარი, ტოპაზი ან სხვა. კარგი საშუალებაა ტოტების გამოხშირვა. ბოლოს კი, არ დაგავინწყდეთ ნახევრად ჩრდილი შეურჩიეთ თქვენს მცენარეს.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მურნეობის სამინისტროს, სსიპ ეროვნული საშენი მურნეობა.

საშენ მურნეობაში შეგიძლიათ 106 სახეობის სხვადასხვა ზომისა და ფორმის ხე-მცენარეთა შექმნა.

ეროვნული საშენი მურნეობის სფეროა საქართველოს ფაუნისა და ფლორის იშვიათი სახეობების გამრავლება. სანერგე მურნეობა გასული საუკუნის 60-ანი წლებიდან არსებობს. თუმცა, აქტიური მუშაობა 2014 წლიდან განახლდა.

აღსანიშნავია, რომ ეროვნული საშენი მურნეობა მუშაობს შედეგ მიმართულებით:

- ტყისშემქმნელი, დეკორატიული და საქართველოს „წითელი ნუსხის“ სახეობების ხე-მცენარეების რეალიზაცია და ბუნებაში კონსერვაცია
- ურბანული გამწვანება
- ქარსაფარი ზოლების აღდგენა და გაშენება
- ნამყენი სახეობების, კაკლისა და ნუშის წარმოება
- ადგილობრივი ორნითოფაუნის მოშენება, ბუნებაში აღდგენისა და რეალიზაციის მიზნით
- საქართველოს „წითელი ნუსხის“ სახეობის ნაკადულის კალმასის გამრავლება, მდინარეთა გათევზიანების მიზნით.

